Št. 230 Poštnina plačana v gotovini (Tassa pagata con la posta) V Trstu, v četrtek 27. septembra 1923. Posamezna številka 20 cent. Letnik XLVIII

Izhaja, izvzemši ponedeljek, vsak dan zjutraj. [illegible] Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopisi naj se [illegible] pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo; Anton Gerbec. — Lastnik tiskarna Edinost [illegible] znaša za mese: L 7.—, 3 mesece L 19.50, pol [illegible] Za inozemstvo mesečno 4 lire več. — Telefon [illegible]

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm.) — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 cent. osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov mm po L 2. — Mali oglasi po 20 cent. beseda, najmanj pa L 2. — Oglasi, naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Uprava in upravitelji

Pokazali smo v prejšnjem članku, kako javna uprava v naši pokrajini pri vseh tehničnih vrlinah dosega vse mogoče uspehe, gotovo tudi tiste uspehe, katere želijo in hočejo v Rimu, da pa enega do sedaj ni dosegla in ga tudi ne bo dosegla, če gre v tem tiru naprej, namreč zadovoljnost upravljanih. Nezadovoljnost ljudstva v deželi. Dogodile so se in dogajajo se take, stvari v deželi, da ni treba običajnih «agitatorjev», da to ljudstvu pokažejo. Ljudstvo, tisto dobro preprosto kmetsko slovensko ljudstvo, samo vidi razne pojave in jih jih v svoji preprostosti tudi obsoja. Gotovo je ta sodba včasih tudi kriva ali vsaj drugačna nego bi bila v danem primeru sodba inteligenta, ki pozna tehniko in težave velikega aparata javne uprave in je informiran po listih in uradnih obvestilih o njenih pravih ciljih in namenih. V dokaz navajamo primer, o katerem smo pisali v nedeljski številki, namreč primer odstavitve župana na Vojščici. Mi smo o tej odstavitvi zvedela še-le iz italijanskih listov, kateri so prinesli dotični odlok videmskega prefekta. Ta odlok je bila vsa naša informacija in na podlagi besedila tega odloka smo mi dodali svoje opazke. In še-le, ko smo članek objavili, je prišel k nam glas ljudstva, skromen Kraševec, kateri nam je povedal, da je zadeva g. župana Pirca na Vojščici popolnoma drugačna in da je treba iskati vzroke njegove odstavitve na popolnoma drugem polju. Nočemo danes razkladati te zadeve. Povemo le toliko, da je g. župan Pirc moral iti, ker je pri neki važni javni napravi, ki zadevlje koristi vsega Krasa, zastopal interese kraškega ljudstva proti osebnim težnjam nekega mogočneža v nasprotnem taboru. Vsled osebnega spora je torej izgubila občina Vojščica svojega prosto izvoljenega župana, in ker videmski prefekt ne smatra za potrebno, da bi uvedel preiskavo, je postal orodje osebnih teženj tam, kjer bi moral kot uradna oseba čuvati zakon in interese celokupnega prebivalstva. Stvar je sama na sebi zelo huda, a tem hujša je, ker je, kakor rečeno, na splošno znana in je na splošno vzbudila vtis, da se tu godi kruta krivica ne samo županu na Vojščici, g. Pircu, ampak tudi občini Vojščica in vsemu Krasu. Naj se gospodje nikakor ne čudijo; zakaj naše kmetsko ljudstvo je res skromno in preprosto in dobro, ampak neumno ni. In mi v Trstu, ki si laskamo, da v uradnem seznamu slovenskega ljudstva nismo zapisani na desni strani med dobrim, preprostim ljudstvom, ampak na levi strani med «agitatorji», dobivamo v vsej zadevi župana na Vojščici nalogo, da nastopamo, ne kot «agitatorji», ampak kot navadni kronisti, ker se bi sicer ljudstvo čudilo, da list o taki stvari nič ne piše, katera je splošno znana, kakor bi se, recimo, čudili Tržačani, če «Piccolo» ne bi ničesar pisal n. pr. o umoru pri Sv. Ivanu.

Je pa še druga slaba stran javne uprave v naši deželi, katere dobro skromno ljudstvo navadno ne vidi, katero pa vidijo inteligentnejši sloji obeh narodnosti. Ta stran zadevlje način, kako se pri nas gotova važna vprašanja javne uprave zakonito urejujejo oziroma bolje: ne urejujejo. Razne vlade v Rimu so namreč vpeljale za našo deželo sistem, da gotova vprašanja ne urejujejo z zakonom (tega si ali ne upajo ali pa za to niso sposobne), ampak da dajejo k večjemu splošne «instrukcije», v ostalem pa prepustijo posameznemu uradniku, da dotično zadevo po svoje uredi. Očitno je, da je namen vlade, bolje vlad, da na ta način vpelje v našo deželo v važnih vprašanjih javne uprave gotove navade, nekako običajno pravo. In tako prihajamo do absurdnega dejstva, da hoče vlada v moderni državi, ki ima visoko, vsestransko razvit zakonodajen aparat, razveljaviti pisane, zabeležene, splošno veljavne zakone z gotovimi navadami, rabami in običajnim zakonom in da se pri tem poslu poslužuje deloma tistih ljudi, kateri po svojem poklicu vedò, da je prva pisana beseda zakona in da šele v zadnji vrste prihaja v poštev navada, namreč sodnikov. To je na vsej stvari najnespametnejše, a ob enem nevarno. Kajti uradnik in sodnik seveda ubogata ob enem pa pridobita zavest, da je v Rimu zakonodajen zbor, kateremu je prav, da se zakoni odpravljajo z navadami in kateremu se bo lahko jutri, ko ne bo šlo za brco namenjeno Slovencem, tudi s kako primerno navado zamašilo usta.

Klasičen primer na tem polju, ki ga je opazilo tudi dobro ljudstvo brez agitatorjev, smo imeli v zadevi naših krajevnih imen. Res je, vprašanje naših krajevnih imen je končno vendar urejeno z zakonom. Toda predno je prišel tozadevni zakon, je na tem polju lahko delal vsak uradnik kar je hotel, vsakdo je lahko po svoje fabriciral navade. «Uradni» nazivi, «uradni» napisi, «uradni» pečati so se menjavali kakor srajce in ko je prišel zakon in je še enkrat menjal mnoga imena, je bilo že nekoliko pozno. Dobro ljudstvo je že videlo, kakšni eksperimenti se delajo, in nastal je splošen ironičen rek: «Vsak teden imamo drugo ime.» Zmešnjava, katera je kljub zakoniti ureditvi deloma vendar ostala, tega reka ni še odpravila. Ne ozirajoč se na škodljive posledice, ki jih ima tako postopanje v vsadkanjem praktičnem življenju, vprašamo: Ali je smešni način, s katerim se je urejevalo in uredilo vprašanje naših krajevnih imen, mogoče koristil ugledu javne uprave, zaupanju v to upravo?

Takih navad, ki naj počasi odpravijo zakone, imamo v Julijski Krajini še mnogo, in mogoče se mi še precej motimo, ko mislimo, da jih vidijo samo inteligentni sloji. Imamo zakone, pisane zakone, kateri točno urejujejo vprašanje našega jezika v uradih in na sodnijah, na drugi strani pa imamo «navado», da slovenska stranka mora govoriti s svojim sodnikom, tudi če je Slovenec, potom tolmača; in ta «navada», vidimo to, ni povsod enaka, ampak se menja od okraja do okraja, kakor je pač dotični sodnik ali sodni predstojnik več ali manj «patrijotičen». Imamo nadalje šolski zakon, dober, seveda pisan zakon, ki n. pr. dovoljuje 40 otrokom v gotovem okrožju ljudsko šolo v njihovem materinskem jeziku, vemo da je predloženih nešteto prošenj za šolo, ki se opirajo na ta zakon, na drugi strani imamo «navado», da je nebroj naših šol zaprtih ali poitalijančenih, da stotine naših otrok rastejo in se razvijajo ko teleta, brez šole. Imamo društveni zakon, zakon o zborovanju, a na drugi strani «navado», da se naše društvene prireditve zaprečujejo, društveni posli uradno zavlačujejo, zborovanja prepovedujejo. In tako dalje!

Seveda bo ta upravna prefriganost rimskih vlad do gotove mere v notranjosti dosegla svoj cilj, na zunaj pa lahko pokaže, da je vsaka naša pritožba neutemeljena, ker je vse «pri starem», «veljajo» še prejšnji zakoni. To je plus vlade, kateremu stoji nasproti velik minus. Pri ljudstvu taka uprava, taka zakonodaja, ki dela z «navadami», ne more imeti ugleda, ne more pridobiti zaupanja. In posebno, kar se tiče zakonodajnih «navad», nam vlada v Rimu lahko veruje, da se tu pridružuje slovenskemu tudi italijansko nezaupanje. Blesteči kamen katerega rimska vlada kaže svetu na prstu, s katerim upravlja našo deželo, je iz stekla; menjajte upravo tako, da bo imela ugled, zaupanje pri ljudstvu, in kamen bo postal pristen, krasen dijamant!

Po kapitulaciji Nemčije

Zadoščenje v Parizu radi diplomatskega uspeha — Proglas državnega predsednika Eberta na narod

PARIZ, 26. Iz Berlina poročajo pariškim listom, da bo jutri nemška vlada objavila svoj sklep za odnehanje od pasivne rezistence v Porurju s posebnim proglasom. V proglasu bo rečeno, da se čuti Nemčija v očigled neznosnemu siromaštvu prebivalstva v Porurju prisiljeno odnehati od odpora proti kršitvam mednarodnega prava. Nadalje bo tu izrazila nemška vlada nado, da bodo zasedbene vlasti izpolnile gotove pogoje, kakor osvoboditev iz ječe onih, ki so bili obsojeni radi nepokorščine napram zasedbenim oblastvom, in vzpostavitev prometnih zvez med zasedenim ozemljem in ostalo Nemčijo. Na koncu bo vseboval proglas poziv na sodelovanje vsega sveta za pomoč Nemčiji na podlagi načrtov Cunove vlade.

Na Quai d'Orsayu pa izjavljajo, da ni došlo še nikako uradno poročilo od francoskega poslaništva v Berlinu z ozirom na ukinjenje pasivne rezistence v Porurju. Po vesteh v časopisih bo ta sklep nemške vlade sporočen zasedbenim oblastvom potom proglasa.

Na vsak način se že vse časopisje obširno bavi s tem berlinskim sklepom ter primerja dogodke zadnjih dni in zadnjih ur z onimi novembra meseca 1918. «Petit Parisien» se spominja celo pri tem proglasu, ki se ga pričakuje od nemške vlade, na proglas, ki ga je Nemčija naslovila na svoj narod tik pred premirjem. Značilno je razpravljanje Pertinaxa v «Echo de Paris», ki piše med drugim:

«Nacijonalisti ne bodo mogli več ponavljati: nismo bili premagani. Bo-li Stresemannova vlada, ki je prevzela nase odgovornost za kapitulacijo, tudi vlada, ki nam bo stopila nasproti za pogajanja o novem ustroju odškodnin? Vlada, s katero bomo urejevali to glavno vprašanje, bo-li ta vlada imela pravico in moč, da bo lahko govorila v imenu vse Nemčije? Sodili bomo Stresemanna po njegovem delu. Ogroža ga javno general Ludendorff in bo težko zamogel držati Bavarsko na vajetih. To so vprašanja, ki čakajo odgovora, od katerega bo odvisno naše nadaljnje zadržanje.

Naj se usmerijo dogodki, kakor hočejo, mi moramo vztrajati pri tej točki: Iskren preklic vseh odredb, ki so bile izdane za organizacijo pasivne rezistence. Teh odredb, odlokov in okrožnic je več sto in mi jih imamo vse v točni evidenci. Kar je gotovo, bo ta sprememba v politiki nemške vlade izzvala nerede; predvsem bo ustavljeno izplačanje podpor. Potrebno bo torej, da pazimo, da se ne bo pričela na račun teh zmešnjav proti nam nova ofenziva, ki bi znala postati uspešnejša od prejšnje. Zasedbene vlasti bi morale brez obotavljanja izdelati načrt za začasno upravo, ki bi bila v veljavi za dobo — rekli bi — premirje in tekom katere se bi vršila pogajanja za novo ureditev porurske zasedbe. Pri teh pogajanjih bi nas najboljše zastopali možje, ki predstavljajo že mesece in mesece Francijo in Belgijo v Koblenzu in Düsseldorfu. Tako bodo spravljene vse ovire s poti, ki vodi do končne rešitve.

Tudi «Gaulois» je ves v skrbeh radi možnosti neposredne reakcije, ki bi jo znal izvati v Nemčiji zadnji sklep berlinske vlade.

Delavsko ljudstvo bi znalo pod vplivom propagande moskovskih emisarjev začeti z agitacijo. Ekstremisti desnice, ki imajo svojo največjo moč na Bavarskem, bodo skušali obrniti javno mnenje proti kabinetu v Berlinu. Minister za državno brambo se je sicer zavezal, da bo z rednimi četami vdušil vsako vstajo in da bo skrbel za red v državi. Mi mu želimo pri tem najboljši uspeh, ker bi ne bilo baš dobro, ako bi v Nemčiji nastopila anarhija in izbruhnila državljanska vojna v trenotku, ko se ima začeti izvrševanje novega načrta. Protesti opozicije so tembolj neumestni, v kolikor si ta opozicija zatiska oči nad dejstvom, da ni imela Nemčija na izbero sredstev za izhod iz položaja brez izhoda, v katerega se je sama zaletela. V tem oziru ima notranja politika najvažnejšo nalogo. Medtem ko bi komunisti radi izkoristili te dogodke za socijalizacijo industrii, gojilo na drugi strani nacijonalisti in konservativne stranke tajno nado, da bodo izigrali kapitulacijo Berlina na eni strani in komunistične težnje na drugi za zlom sedanje vladavine in za ustanovitev diktature. To gibanje kaže biti na Bavarskem posebno nevarno. Po številnih poročilih bi bili Bavarci pripravljeni začeti novo vojno. Treba je obrniti pazno oko na to stran, ker je bavarska politika predvsem politika revanše in ne sovražijo Bavarci Francozov prav nič manj nego Prusi».

«Oeuvre» pa pravi, da bo vse zastonj: opravili ne bodo nič ne nemški nacijonalisti, niti socijalisti. Dogovori so sklenjeni in odgovornost je ugotovljena. Incident pasivne rezistence je zaključen. Pogajanja o odškodninah se lahko kar pričnejo.

BERLIN, 26. Evo besedilo proglasa, ki ga je predsednik Ebert naslovil na nemško ljudstvo:

«Nemškemu narodu!

Dne 11. januarja so francosko-belgijske čete zasedle proti vsaki pravici in v protislovju z vsemi pogodbami ozemlje ruhrske kotline. Od takrat so bile Porurje in porenske pokrajine podvržene najhujšemu pritisku. Nad 180.000 Nemcev, mož, žen, starcev in otrok, je bilo vrženih na cesto. Za milijone Nemcev ne obstoja več osebna svoboda. Neštevilna nasilja so spremljala zasedbo na njenem pohodu. Nad sto je onih, ki so morali žrtvovati svoje življenje, na stotine onih, ki umirajo po ječah.

Proti nezakonitosti vpada se upira smisel za pravico in domoljubna zavest. Ljudstvo ni hotelo delati pod tujimi bajoneti. Za to zvestobo in vztrajnost nemški državi se zahvaljuje vse nemško ljudstvo.

Strašna grožnja

«Državna vlada se je zavezala z vsemi svojimi silami, da bo pomagala trpečim bratom. V ta namen je država vedno dajala na razpolago potrebna sredstva. V preteklem tednu so dosegle podpore za porenske dežele in Porurje svoto 3500 bilijonov mark. Za tekoči teden se predvideva podvojitev te svote. Vsa industrija v Porenju in ruhrski kotlini počiva. Gospodarsko življenje v zasedeni in nezasedeni Nemčiji je na tleh. Stojimo pred veliko nevarnostjo, da bi pri vztrajanju na sedanjem stališču postala nemožna ustvaritev urejene valute, gospodarsko življenje nevzdržno in obstoj nemškega naroda ogrožen.

To nevarnost je treba odvrniti v interesu bodočnosti Nemčije, kakor tudi v interesu porenskih pokrajin in porurskega ozemlja. Da rešimo življenje narodu in državi se nahajamo danes pred nujno potrebo, da odnehamo od borbe. Zavedamo se, da zahtevamo s tem mogoče še večje moralne žrtve, kakor doslej. Junaška je bila borba, brezprimerno je bilo samozatajevanje. Mi ne bomo nikoli pozabili tega, kar se je pretrpelo na zasedenih ozemljih, ne bomo pozabili tega, kar so raje žrtvovali, kakor da bi prelomili zvestobo domovini. Skrb, da bodo jetniki osvobojeni, da se bodo izgnanci povrnili na svoje domove, bo glavna naloga državne vlade.

Za čast Nemčije

«Nemčija je pripravljena prevzeti nase najhujša materijalna bremena za svobodo svojih bratov in nemške domovine. Ta svoboda ne more biti predmet pogajanj. Državni predsednik in državna vlada obljubljata svečano nemškemu ljudstvu, da ne bosta nikoli podpisala pogodbe, ki bi hotela odtrgati magari najmanjšo parcelo nemških tal od države.

Sedaj je na državah, ki izvršujejo zasedbo, in njihovih zaveznikih, da sprevidijo to duševno razpoloženje ter povrnejo Nemčiji mir, ali pa da ji odrečejo ta mir ter izzovejo tako vse tiste komplikacije, ki bi iz tega nastale za vse narode.

Vabimo nemški narod, da ostane trdno složen v tem trenutku najhujše moralne preiskušnje in materijalnega uboštva.

Samo tako bomo izjalovili vse poizkuse za razkosanje države, samo tako bomo rešili narodu čast in življenje, samo tako bomo prišli zopet do svoje svobode, ki je naša neodstopljiva pravica.

Državni predsednik Ebert».

Parlamentarni položaj v Jugoslaviji

Snovanje opozicijskega bloka — Džemijet za vlado

BEOGRAD, 26. V ponedeljek so zemljoradniki, SLS in muslimani razpravljali o osnovanju enotnega opozicijskega bloka v parlamentu. Tekom popoldneva sta imela predsednik Jovanović in bivši minister Trifković konferenco z dr. Koroščem. Dr. Korošec je bil ob tej priliki precej rezerviran. Kakor se čuje, so radikalci razširili vest, da so demokrati pripravljeni sodelovati v opozicijskem bloku samo zato, da bi ga izigrali in dosegli radikalno-demokratsko koalicijo. Popoldne sta se sestala tudi Ljuba Davidović in dr. Korošec, pri kateri priliki je Ljuba Davidović naglašal potrebo enotnega nastopa proti vladi. Kolikor je znano, se opozicijski blok ne osnuje prej, dokler ne pride do pravega pismenega sporazuma.

Dopoldne so imeli tudi poslanci džemijeta sejo, na kateri so določili svoje stališče napram vladi. Po izjavah Ferat bega je v zadnjem času bilo v džemijetu precejšnje nerazpoloženje proti vladi ter je v klubu prevladovala tendenca za prehod v opozicijo. Radi tega se džemijet tudi ni udeleževal parlamentarnih sej. Džemijet je imel tudi popoldne sejo, na kateri je poročal Ferat beg, da je bil pri Pašiću in predsedniku parlamenta Jovanoviću in da je pri teh posetih dobil najboljše vtise. Po sestanku s Pašićem in Jovanovićem je džemijet izpremenil svoje mnenje glede stališča napram vladi ter sklenil, da ostane še nadalje v zvezi z radikalci. Ferat beg je izjavil, da je nastal nesporazum med džemijetom in radikalci samo radi dogodka pri občinskih volitvah v Kosovski Mitrovici, ker se ne vodi sodna preiskava tako, kakor bi se morala. Kar se tiče drugih zahtev džemijeta, se je dosegel s Pašićem popoln sporazum.

Konferenca o Reki v Rimu

General Giardino poroča o razmerah v mestu

RIM, 2.6 Danes predpoldne se je sestala na povabilo ministrskega predsednika in pod njegovim predsedstvom medministrstvena konferenca, na kateri se je razpravljalo o najnujnejših ukrepih za Reko. Posvetovanja so se udeležili reški vojaški guverner general Giardino, italijanski poslanik na Reki kom. Castelli, finančni minister De Stefani, mornariški minister Thaon di Revel, komisar za trgovinsko mornarico Ciano, izredni komisar za železnice Torre, podminister v predsedstvu ministrskega sveta Acerbo, glavni tajnik ministrstva za zunanje zadeve senator Contarini in kom. Barone Russo. General Giardino je podal podrobno poročilo o razmerah na Reki in je predlagal vrsto nujnih ukrepov, da se zagotovita red in normalno življenje v mestu. Sledila je obširna razprava, katere so se udeležili vsi prisotni. Končno so bili sklenjeni posebni ukrepi, ki se bodo začeli čim prej izvajati. Konferenca je trajala kaki dve uri. Ob zaključku je ministrski predsednik dal izraza svojemu zadoščenju nad uspehom konference ter svojemu upanju, da bo izvršitev ukrepov pod železnim in jasnim vodstvom generala Giardina mnogo pripomogla k zboljšanju usode mesta, ki je tako drago vsem Italijanom. General Giardino se je zahvalil predsedniku in vladi za sklenjene ukrepe. Nj. eks. general Giardino in kom. Castelli se povrneta na Reko jutri. (Stefani).

Zanella protestiral pri ruski vladi proti aneksiji Reke

MOSKVA, 25. Reška vlada prof. Zanelle je sporočila vladi sovjetske zveze svoj protest proti aneksiji Reke po Italiji. Sporočilo se dotika tudi spora med Italijo in Grško. Sovjetska vlada je izjavila, da nima nobenega razloga, da bi se bolj zavzemala za grško vlado, ki je bila orodje napadalne politike velesil proti turškemu narodu in ki sploh nima nikakih stikov z vlado sovjetske zveze. Isto se lahko reče glede Jugoslavije, katera še nadalje podpira sovražnike sovjetske zveze. Sovjetska vlada brani predvsem pravico narodov, da odločajo sami o svoji usodi, in je za mirno reševanje mednarodnih sporov.

Italijanska vlada darovala en milijon lir za japonske žrtve

RIM, 26. Vlada je nakazala «Italijanskemu rdečemu križu» en milijon lir za pomoč japonskim žrtvam.

Ukrepi proti tajnim organizacijam v Ameriki

OKLAHOMA, 25. Guverner je dal vojaštvu ukaz, da uporabi silo v slučaju, da bi se dolnja zbornica v Oklahomi kljub prepovedi hotela sestati; guverner izjavlja, da je zbornica pod vplivom tajnih organizacij (Ku Klux Klan).

Poplava v rudniku — 40 rudarjev utonilo

GLASGOW, 25. V premogovnih rudnikih v Roddingu je voda predrla zid, ki je ločil star rudnik od novega, ter poplavila rove, ko so bili rudarji na delu. Okoli 80 rudarjev se ni moglo več rešiti, ker jih je zalotila voda globoko pod zemljo. Izmed teh se je rešilni akciji posrečilo potegniti 40 na dan; ti so bili sicer še živi, a težko poškodovani. Ostalih 40 je še v rovu.

Položaj na Bolgarskem

Nasprotujoče si vesti o uporu — Protirevolucija premagana?

BEOGRAD, 25. Včeraj je izjavil notranji minister Vujičić novinarjem, da je prejel 10 obširnih brzojavk o dogodkih v Bolgarski, ki jih je izročil predsedniku vlade g. Pašiću. V teh brzojavkah se poroča o resnem položaju, v katerem se nahaja bolgarska vlada po uspehih, ki so jih dosegli kontrarevolucijonarji, zemljoradniki in komunisti. Poslednje vesti iz Sofije poročajo, da je nastalo v glavnem mestu zelo resno stanje in da je mesto gospodarsko in tudi vojaško blokirano. V Sofiji se pojavlja pomanjkanje živil in drugih potrebščin. Vlada je blokirala mesto z vojaštvom in topništvom. V teku so veliki napadi protirevolucijonarjev na Sofijo samo in po mnenju vseh merodajnih krogov je pričakovati v najkrajšem času, da bodo zemljoradniki in komunisti zasedli tudi glavno mesto. Revolucijonarji so uničili vsa komunikacijska sredstva. Vlada je izgubila vse zveze z ostalimi pokrajinami. Komunisti so razdrli vse železniške proge, ki vodijo v Sofijo. Kralj Boris je izjavil vladi, da se odpove prestolu, vendar pa je na prošnjo vlade to namero opustil. Ministrski predsednik je izvedel rekonstrukcijo vlade, v katero je sprejet kot notranji minister vodja «makedonstvujuščih» Todor Aleksandrov. To imenovanje znači, da so državne posle prevzeli makedonstvujušči. Bolgarska država dobiva obliko makedonske vojne diktature. Kolikor se more soditi po dosedanjih poročilih, so zemljoradniki in komunisti zavladali v celi severni in južni Bolgariji, medtem ko je Cankova vlada gospodar položaja samo še v okolici Sofije in makedonskem delu Bolgarije. Jugoslovenska vlada ne želi, da bi bila prisiljena posredovati v Bolgarski, spremlja pa vse dogodke z največjo pozornostjo. Vse vesti o protirevoluciji v Bolgariji se sprejemajo v Beogradu in zlasti v parlamentarnih krogih z velikim zanimanjem.

KOČANE, 26. Veliki bolgarski komitaški oddelki, ki so bili na jugosl. ozemlju, so se umaknili nazaj na Bolgarsko po nalogu osrednjega komitaškega odbora. Na jugoslovenskem ozemlju je le nekaj manjših oddelkov, ki imajo nalogo, da opazujejo gibanje jugosl. čet ter vse izpremembe v Južni Srbiji. Napadalna akcija bolgarskih komitašev na policijske organe je ustavljena do nadaljne odredbe. Čim se urede razmere v Bolgariji, nameravajo bolgarski komitaši obnoviti svojo akcijo na jugoslovenskem ozemlju. Prisotnost velikega števila čet je pomirilo prebivalstvo, ki se čuti sedaj varno.

SOFIJA, 25. Snoči so se čuli tukaj prvi topovski streli, ki so zamolklo doneli izza levih obronkov planine Vitoše. Z ozirom na to se zdi, da se vrše boji že okoli Radomira, približno 20 km od Sofije na jugozapadu. Takoj sta bila odposlana iz Sofije dva pešpolka in en konjeniški polk. V Sofiji sami je zavladala velika panika. Voditelji bloka se pripravljajo na beg, a sami ne vedo kam.

CARIBROD, 26. Po poročilih potnikov, ki so prišli z orijentekspresom iz Bolgarske, se doznava, da prevladujejo protirevolucijonarji v celi državi. — Zemljoradniki so zavzeli več krajev v južni in severni Bolgarski. Doslej se nahajajo v njihovih rokah naslednja mesta: Vidin, Belogradčik, Gramada, Lom-Palanka, Orehovica, Zamokov, Ruščuk, Varna, Nova in Stara Zagora, Burgas, Čirpan, Kazanlik, Šipka, Jambol, Sliven, Kosten, Gornja Orehovica, Trnovo in druga. V vseh teh krajih in mestih so že postavljene občinske uprave in sreski načelniki. Prebivalstvo zapušča domovja ter se pridružuje zemljoradnikom in vsi skupaj korakajo proti Sofiji. V Gabrovu, Šumenu in Jambolu so zemljoradniki zaplenili mnogo orožja in municije. Velik del redne vojske je pristopil k zemljoradnikom, samo manjši del, ki ga tvorijo večinoma makedonstvujušči, je ostal zvest Cankovi vladi ter se umika v smeri proti Sofiji.

BEOGRAD, 26. Po najnovejših poročilih se je bolgarski vladi posrečilo zmagati kontrarevolucijo. V južni Bolgariji je red že vzpostavljen. Vladne čete so odšle v severno Bolgarsko, kjer se ponekod uporniki še držijo. Vesti o begu kralja in vlade so neosnovane.

Predsednik bolgarske vlade Cankov je poveril ministru vojne Volkovu, da vodi tudi notranje posle. Na ta način je Volkov od danes dalje postal faktični diktator Bolgarske. On bo vodil vse operacije proti komunistom. Bolgarska vlada je oborožila vse ruske begunce, ki se nahajajo na Bolgarskem, predvsem pa v Sofiji. Odpoklicala je tudi večino obmejnih čet v notranjost države, tako da ostane na meji samo najpotrebnejše število.

Včeraj dopoldne so se po Beogradu širile vesti, da so združeni zemljoradniki in komunisti zavzeli Sofijo. Glede predsednika vlade Cankova se govori, da je bil ubit. Brzojavne zveze med Jugoslavijo in Bolgarsko sploh ne delujejo. Vest, da je Todor Aleksandrov postal minister notranjih del, ni resnična.

«Novi list» javlja iz Sofije, da je predsednik vlade profesor Cankov pobegnil iz Sofije. Ne daleko od Burgasa so ga napadli zemljoradniki in ga ubili. Po sofijskih ulicah so postavljene barikade. Vladne čete nastopajo z vso ostrostjo.

Poročilo o umoru pri Janini pred poslaniško konferenco

Skupni nastop italijanskega in francoskega poslanika proti angleškemu poslaniku pri pogajanjih za 50 milijonov lir.

PARIZ, 26. Včeraj popoldne se je sestala poslaniška konferenca, da bi proučila poročilo, ki ga je prejela od preiskovalne komisije v zadevi umora italijanske misije pri Janini. Seja bi se bila morala vršiti že predpoldne, a je bila odložena na popoldne, ker ni prejel angleški poslanik do tedaj navodil od svoje vlade. Seja je trajala tri ure in je bila precej burna. Šlo je namreč za zelo važno odločitev: poslaniška konferenca bi bila morala na podlagi poročila preiskovalne komisije ugotoviti, ali je grška vlada ukrenila vse potrebno za izsleditev zločincev, ali pa ni tega storila iz nemarnosti in brezbrižnosti. V drugem slučaju, t. j. v slučaju, da grška vlada ni storila potrebnih korakov za izsleditev morilcev, bo morala Grčija v smislu rešitve italijansko-grškega spora s strani poslaniške konference plačati Italiji 50 milijonov lir, ki jih je že položila, pred 27. septembrom, t. j. pred dnevom, ki je določen za izpraznitev Krfa.

Navzkrižja med italijanskim in angleškim poslanikom

Takoj po zaključitvi seje je poslanike, kakor navadno ob takih prilikah, obsula gruča novinarjev, da bi kaj izvedeli o poteku seje. Toda njihov trud, da bi kaj izvlekli iz poslanikov, je bil zaman; kajti poslaniki so bili zelo rezervirani glede tozadevnih pojasnil. Kljub temu pa je znano, kakor že rečeno, da je seja potekla zelo burno. Navzkrižja med mnenji italijanskega in angleškega poslanika, ki se vlečejo že od začetka pogajanj za rešitev italijansko-grškega spora do danes, so pri včerajšnji seji stopila zopet na dan. Sicer pa niti poročilo preiskovalne komisije ni bilo soglasno; poročilo so sicer podpisali vsi člani komisije, toda z gotovimi pripombami. Angleški član komisije in italijanski se namreč nista strinjala pri sestavi poročila glede sokrivde grške vlade na umoru.

Italijanski poslanik Avezzana se je pri seji postavil na stališče, da vsebuje poročilo o izidu preiskave dovolj razlogov, da se Grčiji takoj naloži kazen, da plača 50 milijonov lir Italiji. Kajti Grčija ni storila svoje dolžnosti: grška vlada ni izsledila krivcev iz same nemarnosti.

Izvajanja italijanskega poslanika so zadela na precej hud odpor pri angleškem poslaniku lordu Crewe; ta je vztrajal na stališču, da je treba prej dokazati krivdo Grčije, predno se ji lahko naloži kazen.

Poleg tega ni dovolj — je nadaljeval lord Crewe — da vzamemo v poštev samo vprašanje krivde, ampak vpoštevati moramo tudi politični in moralni moment; po mnenju angleške vlade bi zagrešili veliko politično napako, ako bi Grčijo ponižali s kako kaznijo, ne da bi jo zaslužila. Ob zaključku svojih izvajanj je lord Crewe zahteval, naj se preiskava nadaljuje, dokler ne prinese pozitivnega uspeha.

Diplomatični poročevalec agencije Havas pravi, da je za angleškim poslanikom povzel besedo predsednik konference, francoski poslanik Cambon, ki se je postavil popolnoma na italijansko stališče. Rekel je, da je naloga poslaniške konference, da reši zadevo praktično, ne da bi se izgubljala v razmotrivanju o stvareh, ki visijo v zraku. Po njegovem mnenju je Italija dala dokaz velike modrosti s tem, da je sprejela tako kratek rok za izpraznitev Krfa. Ni mogoče zahtevati, da bi Italija izpolnila svoje obveze, ako ne dobi zadoščenja, ki je bilo že določeno. Gre za to, ali poročilo preiskovalne komisije vsebuje dokaze o nemarnosti grške vlade ali ne. Grčija bi morala dokazati, da je storila vse potrebne korake za izsleditev krivcev, in da je kaznovala odgovorne uradnike. Nasprotno pa je razvidno iz poročila preiskovalne komisije, da ni grška vlada odpustila niti enega uradnika v Epiru; da, niti ukora ni dala nobenemu radi nemarnosti pri nadzorovanju mednarodne misije.

Na angleškega poslanika so predsednikova izvajanja baje zelo vplivala, tako da je izjavil, da ne more na lastno pest odločati, temveč da bo vprašal v London za navodila. Spričo te izjave ni predsedniku preostajalo drugega, kakor da je zaključil sejo ter napovedal prihodnjo, kakor hitro prejme angleški poslanik potrebna navodila.

Značilno je, da se ni japonski poslanik pridružil ne izvajanjem angleškega, ne italijanskega poslanika.

Italija dobi 50 milijonov odškodnine

PARIZ, 26. Poslaniška konferenca je prisodila Italiji onih 50 milijonov lir, ki jih je Grčija položila pri Državni švicarski banki. Popoldne se bo vršil sestanek tajništva, da ukrene vse potrebno za prenos omenjenega zneska.

Po sedanjih tečajih predstavlja 50 milijonov lir 150 milijonov drahem. (Stefani).

Priprave za otvoritev rimskega parlamenta

Redno jesensko zasedanje se začne koncem novembra

RIM, 26. Ministrski predsednik Mussolini je včeraj predložil senatu zakonski načrt o preuredbi volitvenega reda, ki ga je že odobrila poslanska zbornica. K načrtu je priloženo obširno poročilo s pojasnili in komentarji.

V smislu sporazuma med predsednikom senata g. Tittonijem in ministrskim predsednikom ter dodatnega sporazuma med g. Tittonijem in podministrom Acerbo se otvori zasedanje senata dne 8. novembra. V tem zasedanju bo senat razpravljal o treh važnih zakonih, ki jih je odobrila poslanska zbornica, namreč o preuredbi volitvenega reda, o novih carinskih tarifah in o preuredbi zakonikov.

Obe zbornici parlamenta se sestaneta potem koncem novembra k rednemu zasedanju. Med drugim bo parlament razpravljal tudi o trgovinskih pogodbah s Švicarsko, Avstrijo in Kanado. Z ozirom na to je imel podminister Acerbo pogovor s predsednikom poslanske zbornice De Nicolo, s katerim sta se dogovorila, da bodo parlamentarne komisije pospešile proučitev omenjenih važnih trgovinskih pogodb.

Misli se, da bo imel v prihodnjem zasedanju parlamenta g. Mussolini važen političen govor, v katerem bo orisal uspehe in izkušnje prvega leta fašistovske vlade. Ne ve se še, ali bo imel ta govor v senatu ali v poslanski zbornici.

Spori in polemike v fašistovski stranki

Izvršilni odbor stranke sklican za danes. - Fašizem in mussolinizem.

RIM, 26. Za jutri 27. t. m. je sklican v Rim izvršilni odbor fašistovske stranke. Prihodnjo soboto pa se bo vršil v Rimu sestanek vseh pokrajinskih zaupnikov fašizma. Med drugim se bo na tem sestanku razpravljalo in sklepalo predvsem o načrtu za proslavo obletnice fašistovskega pohoda na Rim.

V fašistovskih krogih se zagotavlja, da se bo moralo na obeh sestankih razpravljati tudi o položaju stranke, predvsem o polemiki, ki se vrši te dni med posameznimi fašistovskimi listi.

Središče tega spora se nahaja v zadržanju pokrajinskih fašistovskih zvez, ki se le nerade pokorijo ukazom osrednjih fašistovskih oblastev in kažejo v marsičem stremljenje po čim širši avtonomiji. Obenem delajo osrednjemu fašistovskemu vodstvu velike skrbi stalni prepiri in kreganje med posameznimi voditelji na deželi. Mussolinijevi pozivi so ostali brez učinka in nedisciplina se širi ter zavzemlje ponekod obliko sovražnega razpoloženja proti Mussoliniju samemu.

«Popolo d'Italia», ki je Mussolinijevo osebno glasilo, ki ga vodi njegov brat Armando Mussolini je opozorilo te dni v precej ostrih besedah na notranjo krizo v fašistovski stranki, ki postaja z vsakim dnem ostrejša. «Po enajstih mesecih vlade — pravi «Popolo d'Italia» — in trde vlade ne more nihče tajiti, niti najbolj zagrizeni sovražniki fašizma, da ima Mussolini ogromno večino prebivalstva na svoji strani. Tudi ne more nihče več tajiti, da gubi fašizem svoj delež pri tej moralni in politični akciji, in to vsled svojih idijotskih in brezkončnih pokrajinskih prepirov, pri katerih se višji in nižji voditelji brez usmiljenja koljejo med seboj, pa naj gre pri tem tudi le za skromni sedež občinskega svetovalca. **Prišel je čas, da se pove, da je Mussolini bolj potreben fašizmu nego fašizem Mussoliniju.**»

Te značilne vrstice osrednjega fašistovskega lista so bile napisane v polemiki, ki se je vnela med «Popolo d'Italia» in kremonskim listom «La Cremona Nuova», ki ga izdaje fašistovski poslanec Farinacci, eden med najagilnejšimi pokrajinskimi voditelji fašizma. Vsebino polemike tvori, kakor je razvidno že iz navedenih vrstic iz «Popolo d'Italia», značilno vprašanje, ali naj fašizem ostane čisti fašizem ali naj se prelevi v nekak mussilinizem, ali drži Mussolini fašizem ali fašizem Mussolinija. Okoli te točke se suče spor v fašistovski stranki in na tej podlagi so se razdelili duhovi, tako da se bolj in bolj razodevata dva fašizma: vladen in — protivladen fašizem. Še jasneje kot «Popolo d'Italia» je orisal to razdelitev g. Massimo Rocca. Zdi se mi — piše med drugim v svojem polemičnem članku — da je hipoteza o parasitskem življenju stranke resnična in da postaja stvarnost v Italiji, katera je vsa mussolinijanska in le malo fašistovska. To pa ne po krivdi Mussolinija, niti po krivdi Italije.

Proti takemu istovetenju fašizma z mussolinizmom nastopa z vso silo poslanec Farinacci v svoji «Cremona Nuova», ki se pred stavlja s tem opazovalcu kot voditelj protivladnega ali opozicijonalnega tabora v fašistovskih vrstah. Toda — odgovarja Farinacci «Popolu d'Italia» — slišimo očitek, češ, ako ste disciplinirani, kako morete spraviti svoje zadržanje v sklad z vdanostjo napram voditelju, o kateri toliko govorite. Ravno na to točko smo hoteli osredotočiti polemiko — nadaljuje posl. Farinacci — ker nam daje priložnost za par pojasnil. Gotovo je — in tajiti to bi se pravilo zapreti oči pred razvidnostjo — da obstoja struja oportunistov in špekulantov, ki bi hotela ustvariti okoli voditelja nekak mussolinizem, ki naj ga loči od fašizma. Toda ti gospodje naj vedo — naj misli Massimo Rocca kar hoče, saj itak govori le v svojem lastnem imenu, kajti v fašistovskih vrstah nima nikogar za seboj — naj vedo, da ideja drugega fašistovskega vala ni še izginila iz naših glav. Naj vedo ti gospodje in vsi tisti, ki jih podpirajo, **da ne bomo dovolili, da bi Mussolinija, ki je in mora biti naš, obdajala nekaka židovska kohorta, in to je med drugim največja naloga pokrajinskega fašizma.** Prijatelji okoli «Popolo d'Italia» in Massimo Rocco zagrešajo s tem, da mečejo svoje puščice proti pokrajinskemu fašizmu, nezaslišan zločin, saj sami vedo in morajo vedeti, da je ravno pokrajinski fašizem napravil revolucijo in odprl voditelju vrata v Rim. S tem gotovo ne mislimo niti od daleč, da bi manjšali vrednost štiriletnega neumornega in pogumnega dela, s katerim je voditelj oblikoval duhove in s tem omogočil pohod na Rim. Nikakor, toda to mi ne brani misliti in pisati, da so bili prijatelji pri «Popolu» izgubili spomin, ko so pisali drugi članek, posebno pa na mestih, kjer trdijo, da ni Mussoliniju nihče delal poti za v Rim.

V nadaljevanju svojega članka dokazuje Farinacci obširno, da odgovarja duhu fašizma le tesna zveza med posameznimi pokrajinami, ter nato tako-le zaključuje svoja polemična izvajanja: «Ako morete, le poskusite uničiti fašizem in nato mi povejte, ali bi po uničenju fašistovske stranke in po nje nadomestitvi z mussolinizmom mogel naš voditelj deliti gotove nauke na polju zunanje in notranje politike. Massimo Rocca in «Popolo d'Italia», ki gre za njim, bi hotela odstraniti fašistovsko stranko, katera je sedaj na poti. Nihče mu ne brani, da se lahko ubije samega sebe, ako hoče, toda mi, ki imamo le trideset let, smo polni življenja in nas ni volja umreti.»

Polemike se udeležujejo več ali manj tudi fašistovski listi v glavn. mestu in prehajajo tu pa tam v hude osebne napade. Te dni so se tudi že začele širiti govorice, da bo vlada fašistovsko stranko razpustila toda so morale že radi svoje skrajne neverjetnosti utihniti, čim so se pojavile, medtem ko se pa nevarnost spora kot takega, ki razjeda fašistovske vrste, naglaša v vseh tukajšnjih polit. krogih, kar se odmeva tudi po nefašistovskih listih. Vsled tega se z napetostjo pričakujejo sklepi izvršilnega odbora fašistovske stranke, ki se sestane, kakor že omenjeno, jutri in ki se bo moral predvsem baviti s krizo, ki jo je povzročil v Mussolinijevi stranki — mussolinizem.

Preobrat v angleško-francoskem sporu

Gospoda Baldwin in Poincaré se do sedaj nista osebno poznala, dasi sta izmenjala že več važnih spomenic, pisem in predlogov. 19. septembra pa sta se oba «nasprotnika» sestala in temu sestanku se pripisuje po pravici važen pomen.

Kaj je napotilo oba državnika, da sta se sestala in pričela z ustnim razpravljanjem onega vprašanja, ki že toliko časa zastruplja prijateljske odnošaje med Anglijo in Francijo?

Nekateri časopisi pravijo, da se je ta sestanek vršil na izrecno željo gospoda Baldwina, drugi pa, da si ga je gospod Poincarè želel. Sicer pa ni to vprašanje nikake važnosti, važno je temveč, da se je sestanek, da se je sestanek vršil in sta gospoda ministrska predsednika govorila o politiki.

Uradni komunike, ki ga je izdalo angleško poslaništvo v Parizu, je zelo presenetil politično javnost. Najbolj neprijetno je iznenadil Nemce, največ zadovoljnosti je vzbudil v Franciji. V tem komunikeju se povdarja, da se je ugotovilo, da ni med Francijo in Anglijo nobene sporne točke glede smotrov in torej nič ne ogroža skupnega sodelovanja obeh dežel.

Iz tega komunikeja se da sklepati sledeče: Najhujšo sporno točko med Anglijo in Francijo je tvorilo vprašanje francoske zasedbe Porurja. Znano je, kakšno stališče je zavzemala v tem vprašanju angleška vlada. Angleško stališče je bilo: Zasedba Porurja ne bo Francozom in torej tudi zavezniškim državam nič koristila. Nemški pasivni odpor bo prisilil Francoze h kapitulaciji. (Mimogrede bodi omenjeno, da so si Angleži to tudi želeli). Zatorej je treba francosko zasedbo obsoditi. Zgodilo pa se je ravno nasprotno. Francija ni mogla do sedaj zares črpati bogve kakšnih dobičkov iz Porurja, toda Nemčija se je vdala. S tem je Francija dosegla, kar je hotela. Ponižala je Nemce in jih prisilila, da se bodo začeli resno pečati z načrti, kako se oddolžiti svojim obveznostim.

Angleška diplomacija ima v zadnjih časih precej smole. Politika Poincaréja je spravila v «pokoj» Lloyda Georgea, ki meče sedaj po vseh svetovnih časopisih v raznih člankih ostre pušice v svojega tekmeca. In Baldwin ni mogel do sedaj zaznamovati nobenega uspeha, pač pa je doživela angleška diplomacija v krfskem vprašanju poraz in v nemški kapitulaciji tudi.

Vsled energične Poincarèjeve politike je trpel angleški prestiž v Evropi in angleški državniki hite, da popravijo, kar so zagrešili. Njihova napaka obstoja v tem, da so podcenjevali moč nasprotnih činiteljev. Iz teh razlogov si Angleži žele takšno likvidacijo porurskega vprašanja, pri čemer ne bi trpeli angleški interesi. Nikakor ne marajo, da bi sami Francozi sklepali z Nemci pogodbe, ko gre za denar.

Pa tudi Poincarèju mora biti mnogo na tem ležeče, da se sklene stalen sporazum med Parizom in Londonom. Vsak akuten spor med obema velesilama odmeva po vsej Evropi in ta odmev je zelo neprijeten včasih Londonu, včakih Parizu, včasih obema.

Vzemimo samo zadnji slučaj o kompetenci Društva narodov glede italijansko-grškega spora. Francija je bila prisiljena zavzeti stališče Italije, da brani svojo akcijo v Porurju. Tu je sicer zmagala z Italijo proti Angliji in večini društvenikov, toda s tem je Društvo narodov izgubilo na ugledu, obenem pa ozlovoljilo posebno male države, ki vidijo v Franciji egoizem velesile, katera sme preko določb Društva narodov na škodo slabejšim. Nasprotno pa si je Anglija pridobila simpatije malih držav in to dejstvo ni prijetno Francozom. Posebno glede Male entente morajo imeti v Parizu nekaj obzirov, sicer utegnejo Francozi izgubiti svoj vpliv na jugovzhodu Evrope, pa tudi protinemški obroč, ki ga Francija drži, utegne popustiti.

Ta razmotrivanja svetujejo Francozom, da se pogode s svojim močnim sosedom. Poleg tega pa je tudi v interesu Francije, ako se Anglija popolnoma pridruži. Zakaj Francija potrebuje pred vsem denarja. In kje naj ga dobi? Nemčija bo mogla dati zadolžnice, denarja prav malo. To dobro vedo ne samo Nemci, ampak tudi zavezniki. Edina država v Evropi, ki ima denar, pa je Angleška. Brez angleškega zlata si je težko misliti, da bi Francija dobila kje drugje denarna sredstva za svoje sedanje potrebe. «Bogati stric» iz Amerike je nezaupen in ne da nič, dokler vladajo tako nezdrave razmere v odnošajih med evropskimi narodi in državami. Soglasje med Parizom in Londonom bi utegnilo to nezaupnost razkaditi. Tako vidimo, da pelje tudi pot do amerikanskih blagajn preko Londona.

To so torej dovolj tehtni razlogi, katere bo tudi Poincarè upošteval vkljub svoji dosedanji nepopustljivosti.

Proti tej nepopustljivosti je nastopila Belgija. Skupno z Angleži so baje Belgijci izročili Poincarèju demaršo, v kateri ga prosijo, naj ne onemogoči nemški vladi pogajanja. Francosko-belgijska edinost se torej tudi krpa. En vzrok več, da bodo Francozi sprejeli angleške nasvete, pri tem pa je zmaga Poincarèju zagotovljena.

Če pride do sporazuma med Anglijo in Francijo, tedaj se bodo čutile njegove posledice po vsej Evropi. Okrepitev entente bo dal vsemu današnjemu ustrojstvu Evrope neko stabilnost in gotovost, ki jo tako pogrešamo od versaillske pogodbe sem. Posebno bo ta sporazum važen za življenje balkanskih držav in za vse nasledstvene države avstro-ogrske monarhije.

Vse nevarnosti, ki so pretile in deloma še prete evropskemu miru po italijansko-grškemu sporu, po reškem vprašanju, po makedonskih vstaših, po Horthyjevih iredentistih in kar je še takih neprijetnosti, bi znatno izgubile na svoji teži. Gotovost in stabilnost današnjega ustrojstva Evrope pa je prvi predpogoj za njeno obnovo.

Najdraže bodo plačali morebitni sporazum med Parizom in Londonom Nemci, ki so zidali na neslogo ententnih držav. Nemška diplomacija se je zopet uštela, kakor že mnogokrat. Napačne kalkulacije nesposobne diplomacije so v veliki meri krive na vseh porazih, kar jih je Nemčija doživela od l. 1914. dalje. Najnovejše razočaranje ne bo v korist koalicijske vlade, ki bo morala, kakor vse kaže prevzeti nase odij in odgovornost za kapitulacijo pred Francozi.

Preobrat angleške politike glede porurskega vprašanja bo brez dvoma vplival na smernice bodoče zunanje politike Nemčije. V Angležih so Nemci zopet doživeli bridko razočaranje, ki ga bodo morali drago plačati. Angleži so imeli sicer vse polno lepih besed za Nemce, toda ko se je šlo za dejanja, tedaj se je izvršilo baš nasprotno tega, kar je bilo pričakovati. Ekvilibristična politika angleške diplomacije, ki se izraža tudi v omenjenem komunikeju, bo zmanjšala angleški vpliv na Nemškem. Zmaga Francije se očituje na celi črti vkljub vsemu grmenju iz Londona. To dejstvo utegne izpremeniti tudi duševnost nemške politične javnosti, ki je videla do sedaj samo v Francozih povzročitelje vsega zla.

Dr. Ljudevit Pivko:

Z Italijo proti Avstriji

Slike iz borbe Jugoslovanov na italijanski fronti proti Avstriji.

16. Demobilizacija.

Ugo Ojetti je napisal uredniku «Secola» 25. VI. 1919. pismo «Gli jugoslavi al fronte italiano» (gl. «Il patto di Roma» scriti di Giov. Amendola itd. 1919.), v katerem ceni naše zasluge za ustvaritev češkoslovaške legije in hvali mene osebno zelo laskavo: «l'esempio più alto e più puro di odio all'Austria e di affetto all'Italia che io abbia, tra slavi, incontrato in quattro anni di guerra.»

Glede Jugoslovenov na ital. fronti je g. Ojetti neinformiran, temveč ve le, s kakim trudom smo pripravljali Čehoslovakom pot:

«Il colonnello degli alpini, Tullio Marchetti... e il capitano Finzi... riconobbero nel P. l'altezza dell'animo e dell'intelligenza, la dutile capacità di organizzatore, la pronta abnegazione e il silenzioso coraggio. E lo aiutarono con ogni possa a ordinare le prime squadre, le prime compagnie, il primo battaglione czeco-slovacco».

Glede Jugoslovanov pravi g. Ojetti, da je tam dobil šele septembra ali oktobra 1918. nalogo poizkusiti organizirati jugoslovanske oddelke «d'avvicinamento» in sicer «med onimi Jugoslovani, ki manj politizirajo in ki hočejo najprej pomagati razbiti Avstrijo, potem šele debatirati o svoji bodoči državi in njenih mejah.»

Gospod Ojetti je, kakor se vidi iz tega pisma površen v naši zadevi in nima pojma o delu jugoslovanskih oddelkov na italijanski fronti. Ne čudim se mu, dasi bi bil baš on, ki je stal v zadnjih mesecih vojne na čelu propagandnega urada v Padovi, imel prilike slišati kaj več o nas. Njegovo površnost si lahko razlagamo s tem, ker so poročila o delu jugoslovanskih čet prihajala do vrhovne komande skupno s poročili češkoslovaških odredov in so se oboji uspehi šteli često skupno pod enim — namreč češkoslovaškim imenom. Na tem ni nazadnje nič napačnega, saj si Jugoslovani nismo hodili po slavo, temveč po delo. Siromak Ojetti se je moral v Padovi tudi mnogo prepirati z jugoslovanskimi delegati o principih in pogojih, pod katerimi bi se eventualno osnoval v Italiji naš dobrovoljski zbor in je pri teh živahnih debatah pozabil na nas skromne četaše, ko smo se potikali že leto in dan po italijanskih skalah med alpini, bersaglieri in infanterijo. Videl je samo najbližjo našo četo pri Padovi, počivajočo v Resani, baš četo, ki so jo formirali Italijani sami proti volji Jugoslovanskega Odbora, četo, ki se je iz pojajasnjenih vzrokov branila iti na fronto brez prisege in ki je napravila vsem obilo skrbi.

Bil je seveda pogrešek, ki smo ga storili, da nismo delali zase glasne reklame, brez katere v Italiji ne dosežeš ničesar. Naša skromnost je bila, kakor se vidi, naravnost pregreha. Izrabil jo je nazadnje še italijanski generalni štab, ki v poročilu o močeh, udeleženih v zadnji borbi pred prelomom Avstrije, navaja natančno vse divizije in polke in oddelke in imenuje celo **rumunsko četico, o Jugoslovanih pa molči.** Teh seveda sedaj ni bilo več, dasiravno smo drli od švicarske strani do Merana, od Asiaga do Pergin in Bressanone (Brixen), preko Vittoria Veneta do Belluna — poedinci so prišli z italijanskimi kolonami v Gorico in Trst! Generalni štab je pač smatral v svoji previdnosti Jugoslovane za Rumune.

Vendar se nas je pa spomnil okrog 16. novembra, ko je izdal famozno naročilo o demobiliziji Jugoslovanov. Naročil je meni in oficirjem Vidmarjeve čete, naj zberejo vse jugoslovanske čete v Longi, oddajo orožje in vodijo bataljon «in attesa di rimpatrio» v Aliamuro, ostali oficirji pa naj potujejo sami v Cittàducale. Bil sem še po poslih na fronti in nisem vedel za ukaz, da bi ga v prvem momentu zabranil. Četni in vodni oficirji so pa jeli ukaz takoj izvrševati. Altamura je bil kjer se je nahajalo veliko taborišče ujetnikov, zato so smatrali, da bo bataljon interniran. Nekateri oficirji so kratkomalo odpotovali v Cittàducale, da ne vidijo klavrnega konca jugoslovanskega dobrovoljstva v Italiji, ter so poslali oddelke brez vodstva v Longo Vidmarju. Vidmar pa tudi ni človek, ki bi lomil solidarnost. Ako ne pojdemo vsi vkup, in ako pojdemo v taborišče, ni treba, da gremo z bataljonom mi, ki istotako slovesno odklanjamo nalogo, da bi vodili dobrovoljski bataljon v italijanski ujetniški tabor. In podal je izjavo, da pojde i on s svojim zbororom oficirjev v Cittàducale ter prejel nato potne listine. — V tistem trenutku sem se vrnil iz Trenta in našel že zrevolucijoniranih 600 ljudi brez oficirjev. Vse proklinja, vse divja. Vest, da bodo vrženi v tabor, je učinkovala strahovito.

V tako težavnem položaju sem se malokdaj nahajal.

Brez ozira na demobilizacijski ukaz vrhovne komande sem tekom noči telefoniral na vse strani, kjer so bile še poedine čete, in naložil oficirjem, da morajo osebno peljati v Longo oborožene ljudi. Odredil sem to zaradi tega, ker sem hotel zabraniti uničujoči vtis, ki bi ga imeli dobrovoljci pri nietaktanem razoroževanju, kakor so ga zakrivili oficirji pri enem oddelku. Zaran sem odredil zbor. Bil sem edini oficir. Posrečilo se mi je pa takoj pomiriti duhove z izjavo, da se je zgodil pogrešek in da demobilizacijske naredbe v tej obliki ne priznavam. Izjavil sem, da bataljona ne zapustim in da sem polovil telefonski še 8 oficirjev, koji so še v vojni zoni in ki so čakali na moj ukaz. «Ti oficirji pridejo in bodo vodili z menoj naš bataljon v domovino. Nihče naj ne misli, da nas Italijani porinejo med ujetnike. Kukavica je dobrovoljec, ki bi se dal sramotiti. Nismo se bali smrti na fronti in jaz sem prvi, ki dam, ako bo treba znamenje za novo borbo. Nobenega mojega dobrovoljca ne bodo zaprli, dokler sem jaz živ.»

Potrtim ljudem so iznova zasijale oči in izvršili so naredbo, da si vsak priskrbi po eno bombo in si obdrži jermen z arditskim nožem. Puške seveda oddamo, ker ni misliti, da bi si nesli italijanske puške v Jugoslavijo.

Ostanki so se zbrali, prišli so zadnji oficirji in vodili smo svoj bataljon v domovino.

Prva postaja Altamura ni bil za nas prikladen kraj, dasi se nismo nahajali v zloglasnem taborišču, temveč v barakah zunaj taborišča.

Javil sem željo, da hočemo drugod, bliže morja, čakati na brod, in vojno ministrstvo nas je premestilo v kasarne, v mesto Bitonto (Bari), kjer smo čakali mesec dni na prevoz. Tu smo dobili na razpolago vlak za prevoz v Taranto, ko smo prejeli obvestilo, da je v luki pripravljen francoski brod za naš bataljon. «Corvin» nas je prepeljal v Dubrovnik, kjer smo čakali do 11. februarja na razpored. Depeša srbske Vrh. Komande z dne 10. II. 1919., je odredila bataljon za službo v 2. jugoslovanskem polku.

Vse drugo, kar pravijo in pišejo o usodi mojega bataljona v Italiji, češ, da so nas internirali itd., so **bajke.**

Italijanske oblasti so postopale z nami kljub nevarni politični napetosti tiste dobe, ko so bile meje med Italijo in Jugoslavijo hermetično zaprte, vsaj korektno, ako ne prijateljsko.

Ne smem prezreti zadnje italijanske geste, ki nam je ugajala: Italijanski admiral E. Acton v Tarantu je poslal adjutanta, ki me je prosil, naj obiščem admirala. Bilo je dan pred odhodom iz Italije, ko se je bataljon že vkrcaval. Admiral je prejel ukaze iz Rima, naj poskrbi za udobno vožnjo mojega bataljona, in mi je ponudil velik italijanski brod, kjer bo baje drugačna udobnejša vožnja nego na majhnem, starem francoskem «Corvinu». Odklonil sem ljubeznivo ponudbo, zahvalil in šel na obal, kjer so Bošnjaki prepevali himno Karadjordjeviću.

Oficirji, koji so se zbrali v Cittàducale, so se odpeljali 6. decembra 1918. iz barijske luke v Solun in čakali v taborišču Mikry na razpored v srbski vojski.

O važnosti glasbene vzgoje

Glasba je nedvomno velepomembno vzgojevalno sredstvo. Že stari Grki so se dobro zavedali te resnice. Zato so negovali glasbo, združeno z deklamacijo in mimiko, v vseh svojih zavodih. Tudi oblastva so se zavzemala za to umetnost in jo vsestransko podpirala. Stari modrijan Platon pravi: «S padcem glasbene umetnosti bi propadle vse lepe šege in tudi država.» Menda se še nikoli ni tako občutilo resničnosti navidezno pretiranih Platonovih besed, kakor prav danes, v dobi, ko se človek razkriva v svojih grdih nebrzdanih strasteh. Umljivo to poslednje, saj so vojaški ukazi in jarki mogli vzgajati človeka le h krvoločnosti, nikdar pa ne k čustveni nravnosti. H tej poslednji vodi v nemali meri glasbena umetnost, ki kot taka ne dviga le obstoječega blagega čuta, temveč drami v človeku še speča čutila in jih oblikuje k vzvišenim krepostim. Če nimajo Japonci, Kitajci in Indijci dovolj razvitega čuta, posebno ne sočutja do sočloveka, kot ga imamo Evropejci, je temu nemalo kriva nedostatna čustvena vzgoja potom glasbe, saj je njih glasbena umetnost na nizki stopinji — v primeru z ostalo njih vedo prava ničla. Res je, da se živi lahko brez glasbe; res pa je tudi, da bi brez glasbe nedostajalo duševnemu življenju idealnega vznešenja, ki tako diči človeka in ga dviga nad materijo. Glasbena umetnost ni le predstaviteljica same sebe, ampak je ob enem tudi vzgojiteljica našega čuta. Glasba je umetnost, ki neposredno — in ne potom razuma — vpliva na naša čutila, in je prav radi tega neizmerne važnosti za vzgojo srca. Važna je vzgoja razuma, a važna je tudi vzgoja srca. Gavrilović piše: «Samo tam, kjer stopa čut vzporedno z razumom, je blaženost doma.»

Viktor Šonc.

* * *

V Trstu imamo svojo glasbeno šolo, ki uspešno vrši vzgojevalno delo kljub vsemu našemu siromaštvu. Vsi naši rodoljubi naj gotovo vpišejo svoje otroke v šolo naše «Glasbene Matice». To priporočilo veljaj vsem, posebno tudi onim, ki so prisiljeni pošiljati svoje otroke v drugorodne šole.

Vpisovanje v šolo «Gl. Matice» se vrši danes, jutri in v petek od 16.—19. ure v ulici Torre Bianca št. 39, I. nadstropje (levo), za Barkovlje in za Sv. Ivan v soboto 29. t. m. od 16.—19. ure v tamošnjih Narodnih domih.

Občni zbor političnega društva „Edinost"i v Gorici

se vrši danes, v četrtek, dne 27. septembra 1923 ob 9. uri zjutraj v društvenih prostorih. Vljudno so vabljeni vsi člani, da se ga udeležijo. Posebna vabila se ne bodo razpošiljala.

Dnevni red občnega zbora: 1.) Odobritev zapisnika zadnjega občnega zbora; 2.) poročilo odbora in njegovih funkcijonarjev; 3.) resolucije; 4.) volitev ožjega in širšega odbora; 5.) slučajnosti. — Odbor.

DNEVNE VESTI

Turneja pevskega zbora „Učiteljske zveze"

Italija se v splošnem deli v dva dela: v staro kraljestvo in v nove pokrajine. Za nas Slovence pa v pokrajine mržnje, morda tudi zavisti ter v pokrajine gostoljubnosti.

Doma je moral zbor pustiti vse polno bridkih izkušenj: Glavna vaja v gledališču Fenice se je morala na «prošnjo» g. kvestorja odpovedati, fašistovsko glasilo in «Marameo» sta obelodanila članke, ki so brez argumentov namigali sumničenje nad sumničenje na račun namenov turneje, in ti članki so bili tako strastni, da so jasno izdajali, kaj je sililo pisca, na napiše zboru tako reklamo; moč te mržnje je segala tudi do Vidma, kjer si je zbor bil dobro pripravil teren. — Prefekt, ki «ljubi Slovence in ki mu je življenska naloga zbližati dvoje kultur, ki sta v tej pokrajini navezani druga na drugo», je enostavno koncert prepovedal.

Bojni klic naših «prijateljev» pa ni segal južno od Vidma. Kakor so pevci zapustili Tržič, se je ozračje povsem izpremenilo. Neženirano so lahko glasno govorili slovensko, prepevali v vlaku, zabavali sebe in druge — in če so kje slišali pak sovražen vzklik na račun svoje narodnosti, je bil zaklican v — tržaškem dijalektu! Benetke so jih sprejele gostoljubno in koncert so obiskali skoroda sami glasbeniki. (Mislimo, da je bil čas nesrečno izbran — v Benetkah ni publike za take vrste koncerta, kakor hitro odidejo tujci. Svetovni klavirski virtuoz Frank je inkasiral v Benetkah celih 30 lir).

Še prisrčnejše je bil zbor sprejet v Bolonji! Tam so mu dali na razpolago elitno in čudovito akustično dvorano na konservatoriju. Na koncertu zbrano občinstvo je bilo še bolj izbrano in finejše. (Bolonja je znana kot najstrožje in glasbeno najbolj izobraženo mesto v Italiji).

V obeh mestih je dosegel zbor velike moralne uspehe in prestal krst, da zremo lahko vsi s ponosom na svoje učiteljstvo. Pridobil si je izpričevalo, ki ga postavljajo v vrsto zborov, ki se brez strahu lahko upajo v tujino. In to je mnogo!

«L'Avvenire d'Italia» v Bologni piše:

«Sinoči je prisostvovalo vokalnemu koncertu v «Liceo Rossini» malo — četudi najbolj izobraženo — število občinstva. Ne mečemo krivde na mnoge Bolonjčane, ki so bili odsotni; ako bi vedeli, za kaj gre in kolik duševen užitek jih je čakal, bi gotovo ne dovolili, da jim zbeži redka prilika slišati novo, najoriginalnejšo in moderno glasbo v najlepšem pomenu besede, koncert o katerem bi rekel Giusti «da se je pel, kakor se mora peti!» In to je mnogo.

Zbor je sestavljen — kakor smo že včeraj poročali, iz 31 učiteljic in 33 učiteljev — Slovencev iz Julijske Krajine. Prišli so, da spoznajo svojo novo domovino in nove brate, prišli so, da jih spoznamo in — ker gre za učitelje — prišli so, da nas nečesa nauče, nas, ki imamo toliko lepega glasovnega materijala, tako zelo razvito uho in okus, pa se nikoli resno ne potrudimo, da bi naučili svoje učitelje in svojo mladino spoznavati in proizvajati resnično, pravo vokalno glasbo, ki ni najmočnejša stran naše glasbe, a bi se lahko postavila v mednarodno vrsto.

Vrnimo se k zboru. Pel je sinoči izvrstno, premagujoč težkoče, si bi vplašile kakršnokoli pevsko društvo profesijonistov. Imamo v Bologni ravno te dni grozni primer kubanskih kozakov, ki ga — tako izgleda vsaj — bolonjsko občinstvo ceni in proučuje. Seveda tu ni mogoče delati paralel: konstatiramo samo, da je glasba slovenskega zbora v splošnem težja in neprimerno bolj izdelana od kožaške — in ker večje umetniške vrednosti tudi manjšega teatralnega efekta. A kljub težkoči se pesmi uživajo in občudujejo, kakor se mora občudovati mladega učitelja Srečka Kumarja, ki ima ves zbor v svoji pesti, da ga vodi preko najtežjih akordov do drznih fug z živim ognjem in umirjeno gotovostjo.

Vse to je treba slišati! In k sreči se koncert nocoj ponovi.

Sinoči je pela tudi sopranistinja Pavla Lovšetova. Sopran kakršnih se malo sliši, zaradi lepe interpretacije, svežosti, mehkobe in sploh zaradi vseh lastnostih, ki jih mora imeti sopran, da je lep in da ugaja.

Tenor g. Josip Rijavec ima močan in gotov glas in je pel v čisti izgovarjavi tudi italijansko.

Oba sta morala ponavljati.

Zbor je žel aplavz, najbolj slavljena sta bila solista in pevovodja Kumar.»

Tudi «Resto del Carlino» prinaša kritiko, ki je krajša, a nič manj laskava. Tu občuduje kritik silno umetniško vrednost slovenske vokalne glasbe in resnost proizvajalcev.

Častitamo našemu učiteljstvu, ki se ni ustrašilo ne stroškov, ne truda, ne groženj ter neslo našo lepo pesem na jug. Uspeh, ki ga je dosegel zbor posebno v Bolonji, je neprecenljive vrednosti.

Šolsko leto se pričenja

Šolsko leto se pričenja in mnogi stariši stojijo pred važno, novo skrbjo: Kam z otrokom, ki mora v šolo? Razumljivo je, da vsak oče, vsaka mati želi svojemu otroku vse dobro, želi, da bi se otrok kolikor mogoče bolje izučil in izobrazil, da bo nekdaj kos težkim nalogam, pred katere ga bo postavilo življenje, da bo nekdaj v življenju nekaj veljal. Danes nikdo več ne dvomi o tem, da je dobra šola glavni predpogoj za dobre uspehe v življenju. Očetom in materam, ki sedaj ob začetku šolskega leta stojijo pred nalogo, da odločijo glede šolskega pouka svojih otrok in s tem v večini primerov o usodi svojih otrok, predočujemo, da otrok napreduje in se res temeljito izobrazi za nadaljne nauke edino v šoli, v kateri je podučevan v svojem, materinem jeziku. To je resnica, katero je marsikdo že izkusil na samem sebi, katero vsak pameten človek pozna in katero so priznali vsi največji vzgojitelji vseh narodov. Otrok naj se podučuje v svojem materinem jeziku, to je prva, glavna zahteva modernih vzgojevateljev pri vseh narodih. Slovenski oče, slovenska mati, ki svojemu otroku želita res dobro, sta dolžna, da ga vpišeta v slovensko šolo. To zahteva od njih odgovornost, katero jima je Bog dal, ko jima je dal otroka, to zahteva od njih obenem tudi narodna dolžnost, narodni in človeški ponos. Tvoj otrok naj bo vreden član človeške družbe, kolikor mogoče izobražen, pred vsem pa naj ljubi in spoštuje jezik svojih dedov, tvoj jezik. Ljubezni do svojega jezika pa se slovenski otrok nauči le v slovenski šoli. Ravno v naši deželi se žalibog dogajajo primeri, kjer sin meče svojemu lastnemu očetu v obraz besedo: ščavo! To mora nehati, ker je nečloveško. Zato: slovenski otrok v slovensko šolo!

Vrnitev otrok s počitnic

Danes se povrnejo otroci iz sledečih krajev:

Kobarid, Sužid, Livek, Svino, Smast, Mlinsko, Libušnje, Ladra, Idrsko, Kred, Kamno, Sedlo, Staroselo, Bovec, Koritnica, Čezsoča **ob 9.15 na državni kolodvor.** Otroci, ki se pripeljejo s tem vlakom in stanujejo v Rojanu, Škorklji, Kolonji in na Greti, izstopijo na Općinah ob 8.39, oni ki stanujejo pri Sv. Ivanu, izstopijo na Vrdeli ob 8.56, oni iz Rocola, Sv. Jakoba in Sv. Mar. Magdalene izstopijo v Rocolu ob 9.04, vsi ostali pa v Trstu pri Sv. Andreju.

V soboto 29. t. m. se povrnejo otroci iz sledečih krajev:

Št. Peter na Krasu, Kal, Trnje, Selce, Gradec, Nadanjeselo, Gor. Košana, Neverke, Bač-Knežak, **ob 12.20 (opoldne) na južni kolodvor.**

Čepovan, Grgar, Kronberg, Solkan, Miren, Št. Peter, Štandrež, Podgora, Šempas, Osek, Ozeljan, **ob 4.50 pop. na južni kolodvor.**

Postojna, Matenjavas, Žeje, Koče, Slavina, Orehek, Prestranek, Strnica, Studeno, **ob 5.30 pop. na južni kolodvor.**

Vipava, Št. Vid, Slap, Lože, Gradišče, Planina, Vrhpolje z avtokorijero **ob 6.30.**

Il. Bistrica, Trnovo, Smrje, Koseze, Topolec, Harije, Vel. Bukovica, Dobropolje, Zarečica, Dol. Zeman, **v torek 2. oktobra ob 6.30 pop. na južni kolodvor.**

VPISOVANJE v ljudsko šolo srbsko-pravoslavne občine se vrši danes, dne 27. septembra, kakor tudi jutri in pojutrišnjem vsak dan od 10. do 12. ure. Obenem se vrši vpisovanje v otroški vrtec. Stariši se opozarjajo, da otroci v vrtcu dobe refekcijo čez poldne.

ZABAVNI VEČER PRI SV. JAKOBU V PRID ŠOLSKE REFEKCIJE

Zopet so se odprla šolska vrata in zopet je prišlo sto in sto otrok, ki prosijo za kosilce, ker so revni in lačni in ne morejo slediti pouku. Preteklo leto je štela šentjakobska podružnica «Šolskega društva» mnogo trgovcev, obrtnikov, zasebnikov in društev med dobrotniki šolske mladine, in že tudi letos nam je obljubljen lep dar od neimenovanega dobrotnika-trgovca, toda moramo se tudi mi potruditi, da naberemo prispevek k velikim stroškom, ki jih ima «Šolsko društvo» z refekcijo. V to svrho namerava šentjakobska podružnica «Šol. dr.» s sodelovanjem vseh društev, ki imajo sedež pri Sv. Jakobu, prirediti v nedeljo, dne 14. oktobra t. l. zabavni večer v dvorani DKD. Brezpotrebno je preveliko bobnanje, prepričani smo, da bo vsak storil samo svojo dolžnost ter prišel omenjeno nedeljo k Sv. Jakobu.

Proslava septemberskih žrtev v Ljubljani. Dne 20. t. m. je preteklo 15 let, odkar so se odigrale v Ljubljani znane protinemške demonstracije, pri katerih je bilo več oseb ranjenih in dve mrtvi: naša narodna mučenika Adamič in Lunder. V Ljubljani je bila pretekle nedelje oficijelna proslava septembrskih žrtev na grobovih Adamiča in Lundra. Proslave se je udeležilo sokolstvo in veliko število drugih udruženj z zastavami. Dvorni svetnik g. Engelbert Gangl je imel spominski govor, v katerem je proslavljal septembrske žrtve kot predhodnice osvoboditve jugoslovenskega naroda. Po govoru so pevci zapeli Vilharjev zbor «Nagrobnica junakom». Na grobove je bilo položenih mnogo vencev. Tudi v drugih večjih mestih Slovenije so se vršile slične proslave.

Glas ljudstva o davčni upravi. Prijatelj z dežele nam v dolgem pismu opisuje primer nekega prekupčevalca živine in sitnosti, katere ima z davčnimi oblastvi. Omenjeni prekupčevalec je kmet in živi v prvi vrsti od kmetije; le da doseže kak postranski zaslužek, se sem ter tja bavi s prekupčevanjem živine. Kljub temu pa mu je naložilo davčno oblastvo za leto 1921. isti davek, kakor tistim, ki so po poklicu trgovci z živino in ki imajo desetkrat večji promet nego naš prekupčevalec. Ko je naš mož uvidel, da vsa razjašnjevanja in tudi utok ne pomagajo nič, je v letu 1922. izjavil, da se sploh ne bo več bavil s prekupčevanjem živine, in davčni organ je to vzel na znanje. Kljub temu pa je bil prekupčevalcu odmerjen še za leto 1922. in 1923. isti davek, čeravno je, kakor rečeno, svojo obrt že davno opustil. Kje tiči vzrok? Naj govori naš dopisnik: «Prosimo, naj se slavne kraljeve oblasti informirajo pri verodostojnih ljudeh, ne pa kot se danes vrše informacije, po podlih, ničvrednih osebah; pravičnosti zahtevamo in nič drugega, proti pravičnemu davku gotovo nismo.» Žal nam prostor ne dopušča, da bi objavili pismo v celoti. Pristojna oblastva bi videla, kako misli ljudstvo o upravi, pri kateri ima nižji uradnik skoraj absolutno oblast in so vse pritožbe na višje instance zelo, zelo platonična stvar.

Društvene vesti

Planinsko društvo v Trstu vabi svoje člane in prijatelje društva, da se v čim večjem številu udeleže družabnega izleta na Planino pri Vipavi, ki ga priredi društvo v nedeljo dne 30. t. m. — Odhod iz Trsta (kolodvor pri Sv. Andreju) ob 6.10 do Štanjela. Od tam peš skozi Branico črez Erzelj na Planino, kjer bo kosilo. Specijaliteta: vipavski štruklji. Planina nudi lep razgled po gornji vipavski dolini, na Nanos in Čaven. Pot se vije ves čas med gozdovi in vinskimi goricami. Povratek skozi Gabrije na Štanjel, od tam z vlakom ob 20. v Trst. Skupni troški s kosilom vred približno L 15. — Ta izlet spada med najlepše družabne izlete, vsled česar se ga bo udeležil vsak, ki misli prebiti dan v prosti naravi in veseli družbi izven mestnega zidovja.

— Planinsko društvo opozarja, da se vrši danes po 20. planinski sestanek na običajnem mestu.

Slov. Marijina družba v Rojanu priredi v nedeljo dne 30. t. m. ob 5. uri popoldne v svojem domu (Vicolo delle Rose 13) veselico s sledečim sporedom: 1. «Otrok Marijin» (nov) igrokaz v treh dejanjih, 2) «Štiri želje», šaloigra v dveh dejanjih.

Šolsko društvo, podružnica Sv. Jakob. Danes zvečer ob 8.30 v navadnih prostorih važna odborova seja. Vabljeni so tudi zastopniki društev, ki imajo v bivšem otroškem vrtcu svoj sedež.

«Kolo». Danes odpade pevska vaja, ker je pevovodja zadržan. Prihodnja vaja v nedeljo.

Otvoritvena predstava pri Sv. Jakobu. V nedeljo priredi šentjakobska Čitalnica velezanimivo in poučno Novačanovo igro «Veleja». Oglejte si jo!

Slov. akad. fer. društvo «Balkan». Danes ob 20.30 redni sestanek s predavanjem v navadnih prostorih. Na dnevnem redu je referat veseličnega odseka. Tri četrt ure prej bo v istih prostorih odborova seja.

Pri Sv. Jakobu bo priredilo 7. oktobra Slov. akad. fer. društvo «Balkan» prireditev v prid «Dij. Matici». Spored, ki je sestavljen iz več opernih odlomkov in dram. točk, se bo pravočasno objavil. Zvečer bo v dvorani ples.

S. D. A. Danes (27. t. m.) ob 7. uri zvečer v navadnih prostorih važna odborova seja.

Iz tržaškega življenja

Krvav dogodek pri Sv. Jakobu. Brusač težko ranil mesarja. Sinoči okoli 17.30 je bil zdravnik rešilne postaje telefonično poklican v lekarno Godina v ul. Istria, kjer se je nahajal mož, ki je nujno potreboval zdravniške pomoči. Prišedši na lice mesta je zdravnik našel tam 35-letnega mesarja Viktorja Comisso, lastnika mesnice, ki se nahaja v ulici Istria tik omenjene lekarne. Mož je imel na glavi tri velike rane, med katerimi eno posebno težko, dolgo 20 cm in segajočo v možgane. Kakor so povedali navzoči ljudje, je mesarja na ta način ranil brusač iz dosedaj še neznanih vzrokov. Prišel je v mesnico, kjer je bil tedaj Comisso sam, pograbil velik mesarski nož ter z njim ponovno udaril mesarja po glavi. Nato je brusač skušal bežati, a so ga prijeli ter odvedlin a policijski komisarijat v ul. Amerigo Vespucci, kjer se je izkazal za 41-letnega Iv. Carissimo, stanujočega v ul. G. Segantini št. 6. Medtem ko pišemo, je izid zaslišanja še neznan. Zdi se, da je Carissimo blazen.

Comisso je bil prepeljan v mestno bolnišnico. Njegovo stanje je zelo nevarno.

Epilog krvave drame pri svetilniku. Mornariški maršal Brescia oproščen. Predsinočnjim se je zaključila pred vojaškim sodiščem v Benetkah kazenska obravnava proti maršalu vojne mornarice Bruno Breccia, ki je, kakor smo svoječasno poročali, dne 31. julija t. l. v Trstu pri svetilniku ubil svojo nezvesto ženo Candido s sedmimi streli iz samokresa. Žena je namreč nameravala pobegniti s svojim ljubimcem.

Vojaški odvetnik, ki je vodil zatožnico, je zahteval oprostitev obtoženca, ker je ta izvršil zločin v hipu popolne duševne obolelosti. Sodni dvor je ugodil tej zahtevi ter oprostil obtoženca vsake krivde.

Priporočljiva podnajemnica. Pred kakimi 14 dnevi je gospa Ersilija Rebez, stanujoča v ulici D. Rossetti št. 16, odstopila v najem mlademu zakonskemu paru meblirano sobo. Mlada podnajemnika sta se izkazala za 29-letni Lovreto Margiotta, po poklicu uradnik, rodom iz Potenze in njegovo ženo Ido, staro 25 let, rodom iz Trapani; imela sta s seboj 9-letnega sinčka Pasqualina. Gospa Rebez je bila zadovoljna z družinico, posebno ker sta bila najemnika zelo vljudna in navidezno tudi popolnoma zaneslijva. Pred kratkim pa se je Rebezova prepričala o «poštenosti» svojih najemnikov. Ko se je nekega dne vrnila domov, je našla v stanovanju, ki ga je pustila pod nadzorstvom parčka, velik nered. Iz omar in predalov je zmanjkalo najboljše perilo, obleke, vsa zlatenina in dragulji v skupni vrednosti okoli 40.000 lir. O družinici ni bilo duha ne sluha. Rebezovi seveda ni bilo treba drugih dokazov. Podala se je na kvesturo ter tam naznanila pretvezna zakonca Margiotta. Vsa poizvedovanja policije za njimi so ostala dosedaj brezuspešna.

Vesti z Goriškega

Iz Podmelca. — Vsled zadržanja oblastva dolgo odlagana veselica se je končno le vršila! Moralni uspeh je dosegla popolnoma. Dijaki in tamburaški zbor sta se pokazala vredna tradicij nad petdesetletnega društvenega snovanja naše doline, ki si je stekla sloves solidnega podeželskega napredka.

Medvedova drama «Stari in mladi», — gotovo eno najboljših slovenskih poljudnih dramatičnih del — ki obdeluje za nas Slovence, ki smo pretežno poljedlski narod, zelo važen socijalni problem sožitja «starih», očetov, ki so dogospodarili in izročili gospodarstvo, in «mladih», ki iz pokornih sinov postanejo neomejeni gospodarji, — ima gotovo svojo najmočnejšo stran v krepko začrtanih značajih — kremenitih kmečkih grčah, kar so podmelški predstavljalci prav dobro podali: vse glavne osebnosti so bile prav dobro karakterizirane.

Tamburaški zbor, ki je z dosedanjimi nastopi (žalibog ne preveč pogostimi; čemu se ne bi dal bolj pogosto slišati?) pod izkušenim vodstvom gosp. Avguština Kuštrina nudil toliko glasbenih lepot, in žel zasluženih pohval, je z zadnjim nastopom pokazal ogromen napredek: skoro dovršeno je izvajal ne-le odlomke iz Smětanove opere «Prodana nevesta», marveč celo «Intermezzo» Mascagnijeve «Cavalleria rusticana», te začetnice moderne ekspresijonistične glasbe! — Presenečeni so prisotni italijanski častniki vpraševali iz katerega mesta je prišla ta godba! Neverjetno se jim je zdelo, da bi bil to zbor domačih fantov in deklet.

Škoda, da glas v neakustičnem prostoru ni prišel do polne veljave.

Žalibog pa veselica v materijalnem oziru ni uspela v isti meri, k čemer je gotovo pripomoglo i dejstvo, da je istočasno v eno uro oddaljeni Sv. Luciji goriška «Adrija» predsatvljala «Mrak». — Vrli Ljubinjci in Grahovci so s svojim obiskom pokazali obilo zavednosti in umevanja za stvar.

Njivice pri Kojskem. Dne 16. t. m. je nastopilo mlado društvo «Svoboda», da pokaže svoje plodonosno delo. Spored je bil skrbno pripravljen. Nastopila sta zbora iz Oslavja in iz Njivic in s svojim izvajanjem dokazala, da sta kos svoji nalogi v polni meri. Zbora razpolagata z dobrimi glasovi, zato lahko upamo, da se povzpneta še višje. Deklamacija «Kmetski hiši» je bila podana dobro; prav tako tudi «Pastir». Z burko «Botra Nerga», so mladi igralci pokazali svoje precejšnje zmožnosti. Brez strahu se lahko lotijo kake večje igre. Enodejanka «Volkovi» je pustila v gledalcih dober vtis. Prav je, da naša dijaška mladina skuša dati občinstvu kaj boljšega. Igranje ni bilo ravno slabo, a od dijaških diletantov se lahko pričakuje več.

Društvu «Svoboda» častitamo na lepem uspehu. Le tako naprej, moči vam ne manjkaj. Volje je treba, požrtvovalnosti in idealizma, pa gre naprej preko vseh ovir in zaprek.

Na delo, da bo «Svoboda» prva med prvimi!

D. M.

Iz tržaške pokrajine

Matenja vas. (Prošnja). Preteklo soboto 22. t. m. je došla na kolodvor v Št. Peter na Krasu 18-letna Angela Oražen. Hotela je kupiti listek do Prestranka, toda ni mogla pri blagajni menjati denarja. Vlak je bil ob 11.07 že na postaji, mudilo se je, in na peronu poleg vratarja se je ponudil dobro oblečen italijansko govoreč gospod, da jej zamenja on bankovec. Ona vzame izmed bankovcev (skupna svota 1300 L, posojilo za njenega očeta iz Hranilnice v Št. Petru) en bankovec, ga izroči omenjenemu gospodu, kateri ji odšteje nato 50 L v bankovcih po 5 in 10 L. Šele ko je prišla domov, je opazila, da je dala bankovec za 500 mesto za 50 L. Dotični gospod se je odpeljal z reškim vlakom najbrž v Bistrico. Ker sta lastniku denarja **Francu Oražen iz Matenje vasi, pošta Prestranek,** tekom zadnjih 5 mesecev poginili 2 kravi, ponesrečil en konj in so mu pri zadnjem požaru zgorela vsa gospodarska poslopja in poljedelsko orodje in je potreba tem večja, **se naproša dotični gospod, da vrne proti primerni odškodnini preveč dobljeni denar.**

DAROVI

Prebitek veselice podmelskih dijakov za «Dijaško Matico» 5 Lir.

V počaščenje spomina pok. Mirka Strusiewicza darujejo za šentjakobsko podružnico «Šolskega društva» prijatelji in tovariši L 54, in sicer so darovali: Gregor Babič L 15, Ivan Ujčič in Josip Šorn po L 10, U. U. in R. R. po L 5, Gulič Pavel, N. N. in P. R. po L 2, Vatovec, Jože Sim. Skrinjar in Jurčič Josip po 1 L. — Za isto podružnico je nabral Ernest Volarič ob priliki občnega zbora «Del. kons. društva» pri Sv. Jakobu L 27 iz neke kazenske poravnave pa je podružnica prejela L 10. Vsem najlepša hvala!

Med darovi «Kolašev» v počastitev spomina pok. Mirka Strusiewicza, objavljenimi dne 25. t. m. so pomotoma izostala imena nekaterih darovalcev in sicer so darovali poleg že objavljenih darovalcev: g. Malič L 3, Svatnia L 10, Počkaj L 5 in Ercigoj L 5 za «Šol. dr».

Ob priliki obletnice smrti Darinke Štolfa iz Sežane, daruje teta in sestrične L 10 za «Dij. Matico». Denar hrani upravništvo.

Spominjajte se ob vsaki priliki „Dijaške Matice"

Borzna poročila.

Valuta na tržaškem trgu.

Trst, dne 26. septembra 1923

ogrske krone	0·11	0·13
avstrijske krone	0.03	0.0310
češkoslovaške krone	64.75	65·25
dinarji	25.—.—	25.20
leji	10.25	10.75
marke	0·1750	0·25
dolarji	21.65	21.85
francoski franki	136·75	137·25
švicarski franki	387·—	390.—
angleški funti papirnati	99.50	90·75

Tečaji:

Trst, dne 26. septembra 1923.

Cosulich	304
Dalmatia	275
Gerolimich	1139
Libera Triestina	395
Lloyd	1415
Lussino	585
Martinolich	132
Oceania	110
Premuda	573
Tripcovich	283
Ampelea	465
Cement Dalmatia	305
Cement Spalato	223

PODLISTEK

ANNIE VIVANTI:

KIRKA (57)

Roman Marije Tarnovske. - Poslovenila G. B.

Vrnil se je k mojemu oknu, mi oddal časopise, in si je osušil znojno čelo in notranji klobukov pas.

«Vroče je,» je rekel smeje.

Vse to se mi ni zdelo primerno v tej tragični situaciji, katere neveden junak je bil ravno on.

Hotela sem mu povedati kaj in govoriti prav mehko, a ginjenost mi je stiskala grlo.

«Bodi modra,» je rekel, vedno se smejoč in motreč s hitrim pogledom častnikę, ki so bili v sosednem oddelku.

Nekdo je zavpil: «Odhod!» in srce mi je jelo močno utripati.

Dozdevalo se mi je, da sedim v vozičku «ruske gore» — hotela sem izstopiti, hotela sem se ustaviti, hotela sem se vrniti.

«Nasvidenje, Mura! srečno pot,» in Kamarovskij je stezal roko.

Stegnila sem se, kolikor mi je bilo mogoče — ovirala me je medena pregraja — in posrečili se mi je samo dotakniti se njegovih prstov.

Krčevito me je stiskalo v grlu. «Pavel!» sem vpila, «Pavel, Pavel! Oh moj Bog!... odpusti mi!»

Pisk, ki je naznanjal odhod, je udušil moj glas, a on je opazil trpkost v mojem obličju.

«Kaj si rekla?» in hodil je ob vlaku, ki se je že premikal.

Ponovila sem vzklik: «Odpusti mi!»

Stresel je z glavo: ni razumel. Vlak je tolkel in hitel.

Tudi on je tekel in kričal: «Kako? Kaj si rekla?... a vlak je čimdalje naglo vozil in on se je moral ustaviti. Ostal je sam, raven, ob robu ploščišča, gledajoč s preplašenim izrazom za vlakom, ki me je odpeljal.

Takega, vedno takega ga vidim v mislih: osuplega, začudenega, vprašujočega...

In tak, gotovo tak — osupel, začuden in nerazumevajoč, je gledal v obraz izdajstvu in smrti, ko ga je zadela prijateljeva roka.

— — — — — — — — —

Voziček se je v brezumni brzini prekucnil v prepad.

V Kijevu me je srečal Naumov, in jaz sem mu takoj jokaje potožila svoje gorje. Pavel Kamarovskij mora umreti! Nisem mu povedala zakaj, ničesar mu nisem razložila, a ponavljala sem oni dve besedi: «Mora umreti.» ko da ne bi bilo na svetu drugih besed, ko da bi odmevali v vesoljstvu le oni dve besedi: «Mora umreti!»

A Naumov, vidim ga, kako se je odtegnil ves bled in prestrašen: zapodila sem ga, vpijoč: «Strahopetec! Nočem te več videti!»

«Pa čemu... čemu?» je stokal Naumov upognjen, poljubujoč mi rob krila. «Kaj ti je naredil oni mož!...»

Ah, res! kaj mi je naredil oni ubogi mož!... Tedaj sem začela znova lagati. Pripovedovala sem mu o zasramovanju in zaničevanju, ki sem ga morala prenašati, pripovedovala o surovostih, ki sem jih pretrpela ob strani Kamarovskega. Ko sem to pripovedovala, se mi je zdelo, da je vse to resnica. Naglašala sem lastne besede; jokala sem, se tresla in že zvijala v krčih; a Naumov, ves bled, ves izgubljen, ni vedel, kaj naj bi mislil.

Pošiljala sem vsak hip, desekrat na dan, Prilukovu brzojavke: «Berta noče.» (Ne vem, čemu je nazival Prilukov Naumova «Berta».) In zopet: «Berta bo izvršila», in zopet: «Berta noče;» in potem «Ne napravi nič žalega Berti!» in: «Svetuj mi! Pomagaj! Znorim! Kaj naj ukrenem v tem groznem položaju?»

In Prilukov mi je brzojavil: «Prepusti meni!»

Tudi njemu je prišlo na misel, pošiljati mi po deset brzojavk dnevno: nosila so podpis «Kamarovskega» in so vsebovale celo vrsto psovk, zasramovanj, žaljivk, naslovljenih name ni na Naumova. Naumov jih je bral in tudi on je postajal domišljav, tudi njega je objela vrtoglava misel na zločin.

«Če ga srečam kdaj na moji poti, ga umorim.»

Tisoč demonov me je obsedlo, tisoč furij me je zasledovalo. Neki večer, ob svetlem somraku zadnjih avgustovih dni, sem zbežala iz gostilne ovita v črno tenčico...

Spominjam se, kako sta v predsobi dva vesela mladeniča, pela ob klavirju sledeči dvospev:

«Mignonne, voici l'Avril,
Le soleil revient d'exil,
Tous les nids sont en querelle...»

Smehljajoči in prijazni stariši so ju poslušali, sedeč ob klavirju: on, lep starček z dolgo brado; žena, krotka in sladka, s srebrnosivimi lasmi pod čipkasto čepico. Spominjam se, kako me je stara gospa, ko sem hitela mimo — mogoče vsa bleda, mogoče z otožnim obrazom — onih dveh pohlevnih oseb, sladko pogledala in se mi posmehljala. Oh! tisti materinski smehljaj, naiven in poln sočutja, kako mi je stiskal srce!

Za hip sem imela neumno misel, da bi se ustavila in padla na kolena pred neznanko, da bi se oklenila nje in starca, vpijoč: «Rešite me! Pomagajte! Zasledujejo me furije! Sem nesrečnica... jutri bom zločinka!... Ne po lastni krivdi, ne po lastni volji. Obdržite me! Rešite me!»

Toda demoni so se glasno krohotali za mojimi ramami, in furije so me brcale. — In glej! Tudi Naumov je prihajal po stopnicah in mi sledil, zavedajoč se, da sem bežala...

Tedaj sem naglo izšla.

«L air est pur, le ciel léger,
Et partout l'on voit neiger,
Des plumes de tourterelle!...»

— — — — — — — — —

XLI.

...Tekla sem po ulicah, tiha, ne vedoč, kam sem bila namenjena.

Naumov, ves obupan in začuden, mi je sledil in vsakotoliko me je poklical po imenu.

Hitela sem po dolgi ulici Sofijenskaja, krenila desno na Rudolfskaja, prestopila vrata Teodozija in hitela dalje po opustošeni in prišni pokopališčni cesti... Znašla sem se pred pokopališčem, kjer počiva moja mati.

Vrgla sem vratarju rubelj in sem šla dalje po tihih drevoredih...

«Kam greš?» je mrmral Naumov. «Zakaj, zakaj sva prišla sem?»

A jaz sem hitela dalje, po že obsenčenih drevoredih vrb in cipres, med blesketajočimi se križi, med cvetočimi gradovi.

Dospela sem do materinega groba. Poklekrnila sem in poljubila velik mramornat križ, ki ji teži nežno čelo. Mislim si, kako leži tu, tako sama, tužna, prepuščena dežju, vetru, temi dolgih, groznih noči.

Pravila sem ji tiho: «Govori, mama. Reci mi, kaj naj storim... Ti znaš o prisegi... in o malem Tjoki... in o vseh groznih rečeh, ki so v zvezi z mojim življenjem. Mora li umreti oni mož?»

Feministično gibanje v Jugoslaviji

V nedeljo 23. septembra se je vršila v Ljubljani pod predsedstvom ge. dr. Tavčarjeve ustanovna skupščina jugoslovenskega feminističnega udruženja, ki se bo uradno imenovalo «Feministična alijansa kraljevine SHS.» Skupščina je odobrila program ženskega gibanja v Jugoslaviji, ki obsega sledeče točke:

A) Namen, naloge, cilj.

I.

1.) F. A zahteva splošno in enako volilno pravico za žene za vse zakonodavne in avtonomne zastope pod enakimi pogoji, kakor jo imajo moški državljani kraljevine SHS.

2.) F. A. smatra volilno pravico za žene kot sredstvo za popolno osvoboditev žene.

II.

3.) F. A. ugotavlja, da je žena v vsakem oziru enakovredna z moškim. Iz tega dejstva sledi, da mora biti ž njim enakopravna v javnem in privatnem življenju.

4.) Da se pripravi ženi pot k enakopravnosti z možem, zahteva F. A. poleg dr., da se unesejo v novi državljanski (gradjanski) zakonik sledeče najnujnejše določbe: a) poklic žene kot matere in gospodinje se prizna kot produktiven poklic. Vsled tega je treba ženo za ta poklic usposobiti s posebno izobrazbo in dati ženi gospodinji vpliv na gospodarsko politiko; b) ekonomska neodvisnost poročene žene; c) priozna se oblast staršev nad otroci, ne le očetova; č) zaščita družinskega življenja s tem, da se z zakonom zasigura obstoj matere in otroka; d) izpremenba dednega prava v prilog poročeni in neporočeni ženi.

5.) Da se zaščiti ženina sila za one fizične in duševne naloge, katere more izvrševati le ona, zahteva F. A.: a) splošno zavarovanje mater; b) zaščito ženske moči z obzirom na njen prirodni poklic; c) enako plačo za enako delo; č) ženske obrtne nadzornice.

6.) Da se omogoči pravilni razvoj ženinih duševnih zmožnosti zahteva F. A.: a) ureditev šolstva za deklice in dečke na ta način, da imajo možnost gojiti in poglobiti svoje posebne zmožnosti in da se jim odpre pot do njihovih specijalnih poklicev; b) popolna svoboda za napredovanje žene v poklicu, ki ga izvršuje.

7.) Na podlagi strogo znanstvenih raziskovanj in iz teh pridobljenih sklepov o vrednotah produktivnega dela žene za družbo in državo zahteva F. A., da se da ženam priliko, da se udejstvujejo zlasti na vodilnih mestih prosvet. in soc. politič. resora. F. A. poudarja izrecno, da se morajo žene udejstvovati v takem delu, ki ga izvršujejo vsled svojih specifičnih zmožnosti boljše kakor moški.

III.

8.) Za povzdigo splošnega napredka našega naroda zahteva F. A.: sistematično izvedeno državno zaščito dece in mladine s sodelovanjem privatnih organizacij; b) propagando za higijenski način življenja: c) najostrejši boj alkoholizmu; č) najostrejši boj korupciji; d) uveljavljenje enakih moralnih principov za moža in ženo; e) omogočenje in zaščita zakona; f) zatiranje prostitucije; g) popolno izenačenje nezakonske dece z zakonsko deco v vseh ozirih.

F. A. poudarja, da ne gre nje bivanje za tem, da pribori ženi neko izjemno stališče v družbi in državi, temveč za tem, da omogoči ženi udejstvovanje v javnem življenju na način, ki najboljše odgovarja njenim sposobnostim in ki prinese celokupnemu narodu največ koristi. Svoje gibanje proklamira kot eminentno kulturno gibanje.

B) Sredstva.

Svoj program hoče doseči alijansa s sledečimi sredstvi:

a) izdajanje lista, brošur, letakov o ženskem vprašanju, o važnosti volilne pravice za ženo itd.; b) javne manifestacije za volilno pravico; c) ankete o socijalnem in gospodarskem položaju delovne žene (ročne in duševne proletarke); č) zbiranje statističnega materijala o zaposlitvi dece do 14. leta, o zaposlitvi žene v pridobitvenih poklicih in izkoriščanje zbranega materijala; d) predlogi k novim zakonom; e) izpremembe že obstoječih zakonov; f) žive medsebojne zveze in zveze s feminističnimi udruženji v tujini.

Književnost in umetnost

Franjo Zec: Trgovačka aritmetika II. dio. Postajemo iz dana u dan sve jače i više privrednim narodom. A naša strukovna knjiga, koja bi nas imala spremiti za uspješni rad u privrednom životu, veoma je oskudna. Za to smo izdali knjigu potrebnu svakomu trgovcu, zanatliji, industrijalcu i činovniku bilo koje trgovačke i privredne struke, naročito bankovnim činovnicima. To je: «Trgovačka aritmetika, II. dio i uputa o poslovanju s mjenicama, valutama, devizama i efektima, za školu i samouke» što ju je napisao za samouke i škole, priznati strukovni pisac takovih djela, prof. kr. trgovačke akademije Franjo Zec. — Ta knjiga veoma potrebna svakomu tko danas radi s mjenicama, valutama i efektima, sastavljena je od ovih osam poglavlja: I. Računanje kamata od štednih uložaka: O štednji uopće, Štedni ulošci u bankama, Štedni ulošci u štedionicama, Štedni ulošci na pošti. — II. Eskontni računi: O eskontu i Narodnoj banci, Običaji i eskontne note domaćih tržišta, Običaji i eskontne note stranih tržišta, Podmirne mjenice. — III. Ročni računi: O ročnom računu uopće, Ročni računi za jednake glavnice, Ročni računi za nejednake glavnice. — IV. Tekući računi: O tekućem računu uopće, Progresivni tekući račun, Regresivni tekući račun, Postepeni tekući račun. — V. Računi o valutama i devizama po običajima domaćih tržišta: O valutama i devizama uopće, Paritetni računi za valute i devize, Eskontni računi za devize, Podmirne devize ili net appoint. — VI. Računi o vrijednosnim papirima po domaćim običajima: O efektima uopće i o našima napose, O burzama i o kotiranju efekata, Burzovne operacije e efektima, Kupoprodajni računi za efekte. — VII. Povjerbeni i prodajni računi: Račun povjerbe ili konsignacije, Račun komisione prodaje. — VIII. Kalkulacija robe: Trgovačka kalkulacija, Tvornička kalkulacija.

Kao što se vidi već iz ovog sadržaja, pisac je imao stalno pred očima naše prilike i posvetio je najveću brigu našim novčanim i drugim institucijama, kako bi čitatelja upozorio na sve dobre i loše strane našega narodnoga gospodarstva, a postignuo je to ponajviše time, što nije pisao teoretski, nego je, gdjegod mu se pružila prilika, umjesto definicija i razlaganja, upotrijebio primjere iz svagdašnjega života. I kada štogod razlaže, čini to tako, da ga može razumjeti i onaj, tko nije učio visokih škola. Radi toga je ta knjiga naročito prikladna za samouke i one, koji nisu polazili i svršili visoke trgovačke škole i akademije. Pri sastavljanju ove knjige pisac se je služio tudjim priznatim i vrsnim djelima, kao što su: Degranges: Arithmetique commerciale et pratique, Paris. — Mondini: Aritmetica applicata, Como. — Schütze: Saling's Boersen-Papiere, Berlin 1921. — Gitti: Computisteria commerciale, Milano 1922. — Leroy-Beaulieu: L'art de placer et gerer sa fortune, Paris. — J. Oberbach: Das Zinsen-kontokorent, Berlin 1920. — Arnauné: La monnaie, le credit et le change, Paris. — Daubesse: Prix de revient industriel, Mons. — Leitner: Selbstkostenberechnung industr. Betriebe, Frankfurt a. M. 1921. — Knjiga obasiže do 20 štampanih araka, a snabdjevena je mnogim tabelama i klišejima te je uopće lijepo opremljena. Cijena knjizi je Din. 60. — Tko pošalje novac za četiri primjerka, dobiva peti badava. Kod narudžbe, za unapred poslani novac i pouzećem, molimo služiti se donjom narudžbenicom. Nakladni odio Jugoslovenskog novinskog d. d., Zagreb.

Poslano*)

ZAHVALA

gospodu Avgustu Ravniku, generalnemu zastopniku zavarovalnice «Union», kateri mi je danes točno izplačal odškodnino za mojo pogorelo hišo, kljub temu, da je bila nepravilno zavarovana. (V polici navedeno «krita z opeko», v resnici pa je hiša krita z deskami). Radi tega priporočam, da se vsakdo pravilno zavaruje.

Knežak, 26. septembra 1923.

Gregor Šorc.

*) Za članke pod tem naslovom odgovarja uredništvo le toliko kolikor mu zakon veleva.

Mali oglasi

se računajo po 20 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 2.—. Debele črke 40 stot. beseda. — Najmanjša pristojbina L 4.—. Kdor išče službo, plača polovično ceno.

RESTAVRACAJA ZORKO na Opčinah se proda. Enonadstropna hiša z 9 velikimi prostori, velika podzemska klet in velik vodnjak, zidana drvarnica ali hlev. Velika soba in kegljišče, 40 m dolgo, pokrito z eternitnimi ploščami, velik vrt, ki se lahko proda tudi za zidanje vile. Nahaja se na najlepšem kraju Opčin. Vse je obzidano in ob glavni cesti, ima 70 m železne ograje, nasproti kolodvora električne železnice, ki vozi v Opčin v Trst. Električna napeljava za razsvetljavo. Koncesija II. razreda ter ves skupni inventar, kar se rabi pri gostilni. Cena 145.000 L. 1349

KUPUJEM cunje in vrvi. Plačam od 30—50. Molino Grande 20. 1348

BABICA, sprejema noseče, ljubezniva oskrba. Največja tajnost. Via Madonnina 10, II. 1350

SINGER-jev šivalni stroj, zajamčen, se proda na obroke. Izredna prilika. Acquedotto 25. 1351

ZASEBNA glasbena šola prof. Pervanja, via Dom. Rossetti 77. Pouk v klavirju in orgljah do najvišje popolnosti. Poučuje se tudi harmonija, kontrapunkt, kompozicija, akustika, estetika in zgodovina glasbe. Za organiste: latinščina, liturgika, zgodovina cerkvene glasbe, gregorijansko petje, vodstvo zborovega petja in cerkvena kompozicija. Učnina zelo nizka. Vpisovanje vsaki dan od 10—12 in od 2—4. Sprejemajo se učenci tudi med letom. Pričetek šole 1. oktobra. 1352

PLISSÉ IN GUBE na harmoniko, veliki in majhni podvitki z novimi vzorci za cele obleke. Oliva De Battisti, Via S. Sebastiano 4, III. Vhod med izložbami skladišča Schlesinger. (51)

CAMION Praga, nosi 60 q, v popolnem stanju, prodam za L 15.000. Bormioli, Via Romagna 6, Trst. 1343

50 q GROZDJA, (40 refoška in 10 drugega) se proda pri Školiji v Istri. Pojasnila se dobijo v gostilni Albin, Postojna. 1344

MIZARSKI UČENEC, iz boljše hiše, se sprejme. Plača po dogovoru. Toplikar, Ajdovščina. 1345

HIŠA ob glavni cesti in železniški progi Gorica—Podbrdo, se radi preselitve takoj proda. V hiši se nahaja trgovina z mešanim blagom in mizarska delavnica. Za natančna pojasnila pisati na naslov: Hiša št. 250. Poštnoležeče. — Sv. Lucija (ob Soči) 1346

DOBROSRČNA oseba, v mestu ali na Opčinah, ki bi sprejela starejšo gospo v prehrano in stanovanje, naj pošlje ponudbo s ceno na upravništvo pod «Komunalna penzijonistinja.» 1347

ZLAT, srebrn in papirnat denar se kupuje ta prodaja po zmernih cenah. Menjalnica via Giacinto Gallina 2, (nasproti hotela Moncenisio). Telefon 31-27. Govori se slovensko. 25

BRILJANTE, zlato, srebro, in platin po najvišjih cenah. Dajem predujme na dragulje. Pertot, Via S. Francesco 15, II. (45)

KRONE IN GOLDINARJE plačujem vedno dve stotinki dražje nego drugi kupci. Via Pondares št. 6, I.

TERAN, domač, pristen se dobi od 100 litrov naprej, pri Andreju Lah, Dutovlje št. 89. 1315

ČEVLJARJU, starejšemu, poštenemu, energičnemu našincu, zmožnemu nadzorstva hiše, oddam sobico. Naslov pri upravništvu. 1325

BABICA diplomirana, sprejema noseče. Ljubezniva oskrba. Corso Garibaldi 23, I. 1334

SODI, hrastovi, novi in rabljeni, mali in veliki, se prodajo v via S. Francesco d'Assisi 44. 1338

MLAD, samostojen trgovec v mestu na lepem kraju, želi znanja v svrho ženitve z izobraženo, simpatično gospodično od 18 do 25 let staro, kaetra ima veselje do trgovine in tudi nekaj premoženja. Le resne ponudbe s sliko, katera se vrne pod «Trgovec» na upravništvo. 1327

TRGOVSKI POMOČNIK, mešane stroke, z večletno prakso, išče službe s 15. novembrom, najraje v kakem večjem prometnem kraju na deželi. Ponudbe pod «Pošten» na upravništvo. 1339

ZLATO, krone, goldinarje, zlat denar, dragulje plača več kot drugi zlatarna, Via Ponte Fabbra 1. 1342

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu

registrovana zadr. z neomejenim jamstvom

Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.

Obrestuje navadne hranilne vloge po 5%

vloge, vezane na trimesečno odpoved
po 5½% ako znašajo 20-30.000 Lit.
po 6% ako znašajo 30-40.000 „
po 6½% ako presegajo 40.000 „

Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune
Posoja hranilne pušice na dom.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega premoženje nad 2300 zadružnikov, vredno nad 50 milijonov lir.

Daje posojila na poroštvo, zastavo vrednostnih papirjev ali dragocenosti.

Uradne ure od 8—13.

Tel. št. 16-04. Tel. št. 16-04.

Odhodi in prihodi vlakov

JUŽNI KOLODVOR.

Trst, Tržič, Červinjan, Portogruaro - Benetke.

Odhodi: 0.15 o; 5.— eks.; 5.35 brz.; 9.40 o.; 10.10 brz.; 14.— eks.; 15.40 o.; 18.— o.; 19.05 eks.

Dohodi: 0.40 eks.; 5.40 o.; 8.15 o.; 10.05 eks.; 14.— brz.; 15.40 eks.; 19.23 o.; 23.25 eks.

Trst, Gorica, Kormin, Videm (Udine).

Odhodi: 6.05 o.; 8.— o.; 9.40 o.; 13.10 o.; 16.40 brz.; 18.— o.

Dohodi: 8.15 o.; 10.45 o.; 12.40 brz.; 16.50 o.; 18.50 o.; 22.45 o.

Trst, Nabrežina, Divača, Št. Peter, Postojna.

Odhodi: 0.40 eks.; 5.15 brz.; 7.00 brz. 8.30 o.; 11.00 brz.; 16.10 o.; 19.45 brz.

Dohodi: 3.30 eks.; 7.15 o.; 9.25 brz.; 12.20 o.; 18.30 brz.; 20.30 o.; 21.20 brz.; 23.50 o.

KOLODVOR PRI SV. ANDREJU (državni).

Trst, Koper, Buje, Poreč.

Odhodi: 5.40, 8.50*, 12.35, 18.30*.
Dohodi: 8.30*, 12.30, 17.55*. 21.25.

Trst, Gorica, Podbrdo.

Odhodi: 5.35 brz.; 6.10 o.; 16.30 brz.; 17.25 o.

Dohodi: 7.45 o.; 12.25 brz.; 21.15 o.; 23.45 brz.

Trst, Herpelje, Buzet, Pula.

Odhodi: 5.25 o.; 12. 55* brz.; 18.25 o.
Dohodi: 7.35, 10.05 o.; 15.50* brz.; 21.32 o.

* Ne vozi ob nedeljah.

Pohištvo Via Udine 25

Novi dohodi.

Poročne sobe, iz trdega, masivnega, bukovega, jesenovega, mahagonijevega, javorjevega, hruškovega lesa, posebno močne vrste, svetle, psiho s tremi zrcali. — Brezkonkurenčne cene. — Prodajo se tudi sobe za eno osebo. — Prodaje zajamčene.

Zaloga v Via Udine 25

Pošiljatve na deželo. 46/1

Najstarejši slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

uraduje v svoji lastni hiši

ulica Torrebianca štev. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4%

večje in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 do 13.

Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

Št. telef. 25-87.

Inserirajte v „Edinosti“

Zobotehnični ambulatorij Dr. Cicero

Teh. ravnatelj HERRY FIEL

Vsako nedeljo | V Vipavi od 8-12 pri zdravniku Dr. Kancu
| V Št. Vidu od 13½-15 pri šoli

Vsako delo precizno in zajamčeno

Steklene šipe

vsake vrste in mere. Prodaja na debelo in drobno. — Postrežba na dom. Cene zmerne. — Piazza Oberdan št. 3 (Hotel Europa) telefon 44-23. 31

ETERNIT-

Zaloga prej Piazza Vittorio Veneto 4 sedaj via Milano 12. 47

Naročajte in širite „EDINOST“

GIOVANNI SFERZA

Trst, Via S. Francesco d'Assisi 6.

Zaloga in izdelovalnica majoličnih in železnih peči in štedilnikov.

Izbera plošč za kuhinje, kopeli in klosete.

Zaloga plošč iz tirolskega in navadnega litega železa, vrat in pečic za ognjišča.

Izbera keramičnih in cementnih opek.
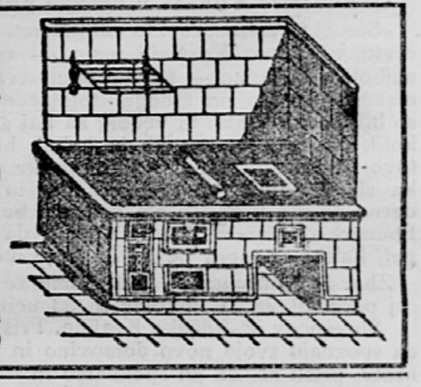
Sprejemajo se naročila in popravljanja peči in štedilnikov. (50)